

دەرد و دەرمان

ل بەر پۇناھیا کتیباً (الداء و الدواء)
یا زانایى مەزن ئبن قەیمى جەوزى

بەرھەشکرنا
تەحسین ئىبراھیم دۆسكى

Nursin Bookshop

NURSIN
Bookshop
نورسین

پہرتوو کخانہ یا نوورسین

ژ وہ شائین پہرتوو کخانہ یا نوورسین

* ناٹھ پھرتووکی: دہرد و دہرمان

* نقیسین: تہ حسین ئیبراہیم دؤسکی

* دیزاینا بہرگی: ئاراس ئہحمہد

* چاپا ئیکئی ۲۰۲۱

* تیراژ: ۱۰۰۰ دانہ

* ژمارا سپارتی: D-/۲۵۷۱/۲۱

ہہمی ماف د پاراستینہ بؤ نقیسہری و پہرتوو کخانہ یا
نوورسین، ب ہیچ پہنگہ کی ریک بؤ بہ لاٹکرنا ٹی بہرہہمی
ناہیتہ دان ب شیوی پی دی ئیف یان ب شیوی دہنگی ل چو
سایت و تورین کؤمہ لایہ تی.

Nursin Bookshop

0750 424 66 26

ناف و نشان: دھوک، جاددا سپنہما نوروز، ناٹاہین پھری مول

کُنْیَا (الداء والدواء)

و بابه نئی وی

د زنجیرا وەرگرتنا مفايان دا ژ کتیبین زانایي مهزن (ئبن قهیمي جهوزي)، و بهر هه فکرنا وان مفايان ب زمانه کي تاشکهره و رههوان بو خوانده قانئ کوردئ نه قرو، و پشتی مه هندهک مفا ژ کتیبیا وی (الفوائد) وەرگرتین، و بو خوانده قانان بهر هه فکرین، و د کورته نامه یه کي دا پیشکیشی وان کری، قئ جاری مه قیا هندهک مفايان ژ کتیبه کا دی یا قئ زانایی وەرگرتین، و ب ئەزمانئ خو بو خوانده قانان بهر هه ف بکهین، ئەو ژئ کتیبیا وی (الداء والدواء) ه، ئەوا هندهک جاران دبیزنئ: (الجواب الکافي لمن سأل عن الدواء الشافي)، و وهکی ژ ناڅی دیار (بهرسفا تیرا بکهت بو وی کهسی پسپارا دهرمانئ چارسهر کری) وی ئەو وهک بهرسف بو پسپارا وی کهسی دانایه یئ داخوازا دهرمانه کی بو دهردئ خو کری، بهرسفه کا تیرا وی بکهت، و دهردئ وی چاره بکهت. و مهخسه د ب دهردی ژئ ل قیرئ - وهکی دئ بو خوانده قانان تاشکهره بت- ئەو دهرده یئ دلی دگرت، و وی تاری دکهت، و ل سهر نهفسئ زال دبت و وئ تووشی بیزارییئ دکهت، و تاشکه رایه کو ئەو دهردئ گونه هییه، ئەوئ بهری ههر تشته کی پیتقی ب توبه یه کا دورست و ژ دل هه ی.

و کتیبیا (الداء والدواء) ئەوا مه ل قیرئ کرییه ئەصل و بناخه بو بهر هه فکرنا قئ کورته نامه یئ، دئبته هژمارتن ئیک ژ گرنه گرتین کتیبین

ل دور ئه‌ده‌بى پهلوه‌ده‌کرنا نه‌فسى و پاڅرکړنا دلى د (تورائى ئيسلامى) دا هاتينه نفيسين، ژ بهر کو نفيسه‌رى وى زانايى مه‌زن ئبن قه‌ييم، ئيک ژ وان که‌سپن زپده زانا و شاره‌زايه د چاره‌کرنا (ئيشپن دلى) و (ئالوزيپن نه‌فسى) دا، و ئه‌و ئيکه ژ وان ئيمامپن (باوه‌رييه‌کا ساخلم) و (زانينه‌کا بنه‌جه) د گهل شاره‌زاييه‌کا به‌رفره‌ه د (علمى پهلوه‌ده و سلووکى) دا ل نک خو کومکرى، و ئه‌فه تشته‌کى غه‌ريب نينه ژ وى، ئه‌گه‌ر ئه‌م ل بيرا خو بينين کو ئه‌و ئيک ژ ده‌رچووپن چهل‌ه‌نگپن مه‌دره‌سا (شيخ الاسلام ابن تيميه)ى بوو، ئه‌وا علم و به‌ره‌که‌ت و خپرا پيشى و پاشييان ل نک خو ه‌واندى!

و هر چنده ئه‌م دزانين پارپيه‌کى ب تنى -ئه‌گه‌ر چنده يى خوش ژى بت- جهى سفره‌کا ئاڅا ناگرت ژى، و خودانى ژ وى سفرى بى منه‌ت ناکه‌ت، به‌لى هر چاوا بت ئه‌و قه‌نجيا مروڅ نه‌شپت هه‌مپيى ب ده‌ست خو پيخت دڅيت نه‌هپلت هه‌مى ژ ده‌ست بچت! و ئه‌گه‌ر کيميا ده‌مى و زپده‌بيا کاران ده‌ليفه‌يى نه‌ده‌ته مه کو ئه‌م بشپين هه‌مى به‌ره‌مه‌مى څى زانايى بى ده‌سکاري وه‌رگيرپنه سهر زمانى خو ژى، يا باش ئه‌وه ئه‌م نوکه -هر چو نه‌بت- ژ هر گولزاره‌کا وى يا خه‌ملين گوله‌کا بيندار پيشکيتشى خوانده‌څانان بکه‌ين، دا ئه‌و ژ خوشيى بپار نه‌بن..

ل دووماهپيى هيڅيا مه ژ خودى ئه‌وه ئه‌و هاريکارييا مه ل سهر ده‌رمانکرنا هه‌مى ده‌ردان بکه‌ت.

ته‌حسين ئيبراهيم دوسكى

ده‌وک ۲۰۱۶/۸/۱۳

پسپارا سه ره کی

زانایتن هیژا، ژ پیشه‌وایتن دینی -خودی ژ هه‌مییان
رازی بت- چ دبیتژن بو وی مروقی یی تووشی به‌لایتن بووی، و
ئهو دزانت کو ئه‌گهر ئه‌ف به‌لایه ما د گهل وی دی دین و
دنیا یا وی خراب کهت، و ئهو گه‌له‌ک خو دوه‌ستینت دا کو
وی به‌لایتن ژ خو بده‌ته پاش، به‌لی پوژ بو پوژئ ئهو به‌لا
ل وی زیده‌تر و دژوارتر لی دئیت، قیجا وی چ یتک هه‌یه
ئهو بشیت وی به‌لایتن پی ژ خو بده‌ته پاش؟

به‌رسقا قی پسپارا مه‌ بدن، خودی رحمی ب وی به‌ت یی
هاریکاریا موته‌لایه‌کی بکه‌ت.

ل ده‌سپیکئ

هه‌ده‌ک پاسنیی فەر

حه‌مد بو خودی بت، ل ده‌سپیکئ دئیت ئه‌م باش بزانیی کو هه‌ر
ده‌رده‌کی هه‌بت ده‌رمانه‌کی بو هه‌ی؛ چونکی خودی چو ده‌ردین بی ده‌رمان
نه‌داینه، وه‌کی د هه‌دیسه‌کا دورست دا هاتی: ﴿مَا أَنزَلَ اللَّهُ دَاءً إِلَّا أَنزَلَ لَهُ
شِفَاءً﴾^(۱) یه‌عنی: خودی ده‌رده‌ک نه‌ئینایه‌ خواری، ئه‌گهر ده‌رمانه‌ک ژ
بو نه‌دابت. و کانئ چاوا ئه‌فه ده‌ردین له‌شی فه‌دگرت، وه‌سا ئهو ده‌ردین

(۱) بوخاری ژ ئه‌بوو هوره‌یره‌ی فه‌دگوه‌یت.

دلی ژی څه دگرت، به لئې هه تا مروځ بشيټ ب سهر دهرمانئ ههر
ددرده کی هل بیت، و وی ب دورستی بنیاست، دځيټ ئهو پسيار بکته
و لئې بگهريټ، و (نه زانين) ب خو ژي ددرده که گه له ک که سان
څه دگرت، و دهرمانئ وئ پسيار کرنا ژ زانایانه.

ل سهر ځي بناخه یی: ئه گهر که سه ک ب ددرده کی موته لا بوو، یان
تووشی نه خو شیهه کا له شی یان دلی بوو، دځيټ ئهو چ بکته؟
ل ده سپيکی سئ راستي پين فهر هه نه دځيټ ئهو بهری ههر تشته کی
ل بیرا خو بينته څه:

یا ئيکی: دځيټ ئهو بزانت و ئعترافي بکته کو وی ددرده کی هه ی
هه وجه یی ب دهرمان کړنئ هه یه؛ دا بو خو پسيارا دهرمانی بکته؛
چونکی ئهو که سئ باوهر نه که ت یئ نساخه، داخوازا چو دهرمانان بو خو
ناکه ت.

یا دویم: دځيټ ئهو بزانت کانئ ئهو ددردي وی هه ی چیه؛ دا
بزانت کانئ دي پسيارا خو ب کی که ت؛ چونکی ههر ددرده کی بسپورين
خو هه نه، و ئهو ی نه زانت ددردي وی چیه، دبت پسيارا خو ب که سه کی
نه بسپور بکته، و به لکی ئهو دهرمانه کی خه له ت بده تی.

یا سیمي: دځيټ وی هیڅییه کا مه زن هه بت کو ئه گهر ددردي وی
چهند یئ دژوار و مه زن و که فن ژي بت، د شيان دایه چاره بیت، و خو
بی هیڅی نه که ت کو ئیدی ده لیڅه یا دهرمان کړنئ نه مایه، یه عنی: دځيټ
هه رده م ئهو یئ ب (مه عنه وییات) بت، دا ده ستی ژ چاره سه ری یی
به رنه ده ت، و ريکی نه ده ته ئيشی وی بیخت.

پشتی ئهو بیرا خو ل څان ههر سئ راستي یان دئینته څه، دځيټ وی
باوهرییه کا مه زن ب وی دهرمانی ژي هه بت یئ ئهو بو ددردي خو ب کار

دئینت، دا کاری لئی بکەت؛ چونکی نه‌باوه‌رییا ب دەرمانی ب خوژی گەلەک جارێ دێته‌ ئه‌گەر کو له‌ش دەرمانی قه‌بوێل نه‌کەت، و د ئه‌نجام دا ئه‌و چو مفاپی ژێ نه‌بینت.

باشترین دەرمان قورئانه

باشترین دەرمان بۆ دەر دین دلی، و یێن له‌شی ژێ، قورئانه، خودایی مه‌زن د ئایه‌ته‌کی دا دبێژت: ﴿وَنُزِّلَ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ﴾ (الإسراء: ۸۲) یه‌عنی: ئه‌م وی تشتی ژ قورئانی دئینینه‌ خواری یی دێته‌ شیفای و دەرمان، و ره‌حم و دلۆقانی بۆ خودان باوه‌ران.

و دقیت ئه‌م بزانی که قورئان نه‌ ب تنی شیفایه‌ بۆ دلاێ ژ دهردی نیفاق و گومان و گونه‌هان، و رحی ژ دهردی لاوازیی، به‌لکی ئه‌و شیفایه‌ بۆ له‌شی ژێ ژ دهر دین جودا جودا، و د هه‌ دیسه‌کا دورست دا^(۱) هاتییه‌ کو جاره‌کی ماره‌کی یان دوپشکه‌کی ب مه‌زنی ئوبجابه‌کا عه‌ره‌بان قه‌دا، و وه‌سا چێوو کو هنگی هنده‌ک سه‌حابی د جهی وان را بۆرین، و ده‌می وان ژ سه‌حابییان خواستی کو ئه‌گەر تشته‌ک ل نک وان هه‌بت، بلا ئه‌و ب وی قه‌ بخوینن، ئیک ژ وان سووره‌تا (فاتحی) پیقه‌ خواند، و قیانا خودی ل سه‌ر هندی پیکه‌هات کو ئه‌و ساخوو.. و ده‌می پیغه‌مبه‌ی -سلاف لئی بن- ب کاری وان زانی، ئیقرارا وان کر و گوتی: هه‌وه‌ کاره‌کی دورست کر.

مه‌نا: خواندنا قورئانی و ب تاییه‌تی سووره‌تا (فاتحی) ب مروقی نساخ قه‌ دەرمانه‌، و ئه‌ف چه‌نده‌ ب سه‌ر بۆر یا هاتییه‌ بنه‌جه‌کر.. به‌لی

(۱) یا بوخاری ژ ئه‌بو سعیدی قه‌دگوه‌یزت.

تشتهک ل څیړی هه یه دڅیت هم ژ بیرا خو نه بهین، نهو ژ ی نه څه یه: هر درمانه کی هه بت هه تا ل نساخی بیت، ژ بلی کو دڅیت نهو ژ راستی درمان بت، وی پیتڅی ب هند ی هه یه نهو جهی درمان لی دیتته کرن، یان بو دیتته ب کارئینان، دڅیت درمانی (قه بویل) بکه ت، و تشته کی وه سا ل نک نه بت کارلیکړنا درمانی به طال بکه ت، و نه څی چندا هه هم د درمانین له شی یین دختوران ژ ی دا دبیین، و هر ژ بهر څی چندیه هم دبیین مروڅه کی ئیشه ک دی ئیتی، دختوره کی شاره زا دی درمانه کی ده تی، ته هند دیت ل ده مه کی کیم نهو ئیش نه ما، به لی نساخه کی دی هر نهو ئیش دی ئیتی، و دی چته نک هر وی دختوری، و نهو هر وی درمانی دی ده تی، به لی درمان چو مفایی ناگه هینتی، بوچی؟

مروڅین بسپور دبیرن: چونکی (مانعه کی) ل جهی دهردی هه ی، ناهیت نهو وی درمانی قه بویل بکه ت، هر چنده نهو درمان گه له ک یی باشه ژ ی، و ب سه ربور هاتییه زانین کو گه له ک نساخ یین پی چیبوین ژ ی. و ژ بلی قه بویلکړنا جهی دهردی بو وهرگرتنا درمانی، تشته کی دی ژ ی یی فهر هه یه هه تا درمان مفایی بگه هینت، نهو ژ ی (هیممه تا) دختوری و دهرجا (تهئسیرا) وییه ل نساخی، کو هند هیزی و باوه ریی بو وی چی بکه ت، کو خودی ل سهر دهستی وی شیفایی دی ده تی، نه څی کاره کی بهرچا د چاره سه ریی دا هه یه. و مه سه لا پیڅه خواندنا قورئانی، و هه تا دوعا کرنی ژ ی هر یا ب څی رهنگیه، ئیشه ک چ یا دلی بت چ یا له شی، ده می دگه هته که سه کی، و نهو درمانی پیڅه خواندن ب کار دینت، دڅیت نهو څی درمانی ب باوه ری و رازیوون و قه ناعه ت وهرگرت؛ دا له شی وی وی قه بویل که ت، و چو

مانع ل نک وی نهبت کارلیکړنا دهرمانی بزقرېنت، و ئهوی پیښه
دخوینت ژی دقیت نهفسهکا ب هیز و همهتهکا کاریگهرا وهسا ههبت
پشکداریا دهرمانی د لادانا دهردی دا بکهت.

دوعا . . دهرمانهک دی بن کاریگهرا

ژ بلی پیښهخواندنا قورئانی، دهرمانهک دی یی عهجیب و کاریگهرا
بو ئیشین دلی و لهشی ژی ههیه، ئهوی ژی دوعایه، بهلکی ئهوی
دهرمانهک وهسایه ههرا ناهیلت ئیش بگههته خودانی، و وی پالدهت
بهری کو ئهوی بیت، خودایی مهزن د نایهتهکی دا دیژت: ﴿وَقَالَ رَبُّكُمْ
ادْعُونِيْ اَسْتَجِبْ لَكُمْ﴾ (غافر: ۶۰) یهعنی: خودایی ههوه گوت: هوین
دوعایان ژ من بکهن ئهز دی د بهرسفا ههوه ئیم. و ئهغه سؤزا خودییه،
و خودی ژ سؤزا خو لیښه نابت، بهلی ئه دیینین هندهک جاران
کارلیکړن و تهئسیرا قی دهرمانی ژی ژی پاشدا دچت، یهعنی دوعا
دئتهکړن، و بهرسفا وی ئه نایین! و مهعنا قی ئهوی نینه خودی سؤزا
خو ب جه نهئینایه، حاشا! بهلکی مهعنا قی ئهوه مانعهک د دهرمانی
ب خو دا، یان ژی د وی جهی دا یی دهرمان لی هاتییهکړن پهیداوویه
و بوویه ئهگهرا کو دهرمان تهئسیرا خو نهکته، و دا پتر مفا ژ قی
دهرمانی عهجیب بیتهدیتن، ل قیرئ ئه ب کورتی دی ئیشارهتی دینه
هندهک ژ وان ئهگهرا یین کو دبنه ئاستهنگ د ریکا کاریگهرا قی
دهرمانی دا، چ د دهرمانی ب خو دا بن، یان د وی کهسی دا بن یی
دهرمانی ب کاردئینت، یان ژی د وی جهی دا یی دهرمان بو دئته
ب کارئینان:

* نه گهر دوعا ئه و بت يا خودي حهز ژي نه كهت، وهكي كو زولم و ته عداييه ك تيډا بت.

* نه گهر ل دهمي كرنا دوعايي دل يي لاواز بت، وهكي كو يي غافل بت، و ناگهه ژ وي دوعايي نه بت يا نه زمان دكهت.

* نه گهر دوعا كهرې باوهرې ب دوعا يا خو نه بت و يي بي هيقي بت كو ئه و بو بيته ب جهنمان.

* نه گهر لهشي دوعا كهرې ژ خوارن و څه خوارنا حهرامې شين بيت، و فيري ل بهر خو كرنا جلكي حهرام بيت.

* نه گهر دوعا كهر لهزي د دوعا يا خو دا بكهت، و بيژت: من دوعا كر و ئه و بو من ب جه نه هات..

د ځان حاله تان دا يا بهرهرز ئه وه دوعايي كارلي كرنا خو نه بت، نه گهر نه.. دوعا ئيك ژ باشترين دهرمانانه بو دهردين مروقي، بهلكي گهلهك جارن ئه و دكهفته د رېكا دهرد و بهلايي دا و ناهي لت ئه و بگه هته خوداني، پيغه مبه ر - سلاف لي بن - د گوته كا خو دا ديژت: ﴿لَا يَرُدُّ الْقَدَرَ إِلَّا الدُّعَاءُ﴾^(۱) يه عني: تشتهك قه دهرې نازقرينت دوعا تي نه بت.

و دوعايي د گهل بهلايي سي حاله ت هه نه:

- نه گهر دوعا ژ بهلايي ب هيژتر بت، ئه و بهلايي پاشدا دبت، و ناهي لت بگه هته خوداني.

- نه گهر به لا ژ دوعايي ب هيژتر بت، به لا دئيت، به لي دبت ژ بهر خيړ و بهر كه تا دوعايي، خودي وي بهلايي ل سهر خوداني سقك بكهت، و رېكي نه ده تي ئه و خوداني بيخت.

(۱) نه حمه د ژ نه وباني څه دگو هيژت.

- ئەگەر هەردو د ھیزی دا ھندی ئیک بن، ھەر ئیک یا دی پالددەت و ناھیلەت ئەو بگەھتە خودانی! و د قی حالەتی دا دقیت خودان گەلەک ئیلحاحی د دوغایی دا بکەت، و ھەر بیژت و بیژتە قە حەتا ئەو ژ بەلایی ب ھیزتر لی بیت.

ھزارەکا ھویر و خەلەئییەکا بەلاف

مە گۆت: پیقەخواندنا قورئانی، و کرنا دوغایی، و داخوازا لیبۆرینی ژ خودی، ئەوا ب ەھرەبی دیژنی: (ئستغفار) باشتەین دەرمانن مەرۆقی نساخ بو دەر دین خو یین دلی و یین لەشی ژی ب کار بینت، بەلی دقیت ئەم ژ بیر نەکەین کو مەتەلا قان و ئیشی وەکی مەتەلا چەکیە و دوزمنی، و چەک ئەگەر چەندی نو و ب ھیز و پیشکەفتی ژی بت، بەلی د دەستەکی ترسینۆک و قەرەجفتی دا بت، ئەو ئارمانجا خو نائینت، و چەک ب چەکدارییە، بەلی دقیت چەک یی باش بت، ئەقە تشتەکی فەرە، بەلی ئەو دەستی چەکی دھلگرت ژی دقیت دەستەکی ب ھیز بت، و چو ئاستەنگ د ناڤەرا چەکی و وی جەبی ژی دا نەبت یی چەک دئیتە لیدان.

و ئەقە ئەو ھزارا ھویرە یا گەلەک جارن ئەم ژ بیرا خو دبەین، ھەمی ھزارا مە ئەو ئەگەر شیرەکی تیژ و ب ھیز د دەستی مە دا ھەبت ئەم دی شیین دوزمنی خو پی کوژین، بلا دەستی مە یی ئەو شیر تیدا دەستەکی ترسینۆک و قەرەجفتی بت، یان دوزمنی مە زیرەکی ئاسنی دبەر بت، و دەمی ئەم نەشیاین دوزمنی بیخین، ئیکسەر ئەم دی سوپچی قی چەندی

کهینه شیر، دى بېژين: ئەڤه نه چو شيره! بېى ئەم سهحکهينه دهستى خو
بېى ڤهړه جفتى يان دوژمنى خو يى ب زرى ڤهشارتى، و ئەڤه خهله تيبه کا
زېده بهلاڤه د ناڤ مه دا.

گهلهک کهس ب ږهنگهکى ساده و سهږڤه سهږڤه بهرى خو ددهنه
مهسهلى، دبېژت: پانى من قورئان ب خوڤه خواند، و دوعا و ئستغفار
کرن ژى، بهلى ئەز چى نهبووم، و بهرى ئەو دبېژت: ئەڤ دهرمانه ل من
نههات، و لى بگهړييت کانى ئەگهر چييه دهرمان لى نههاتى، ئەو
ئیکسهر دى دبېژت: ئەڤه نه چو دهرمان بوو من ب کارئيناي!

خهله تيبه کا مهزنى

و خهله تيبا ژ ڤى ژى مهزنىتر ههيه، و مخابن ئەو ژى گهلهک د ناڤ
مه دا يا بهلاڤه، ئەو ژى ئەڤهيه: گهلهک کهس هزر دکهن مادهم فلان
ئيشى دهرمانى خو ههيه، بلا ئەم خو ژى نهترسينين، و ما چ ڤهيديبه
ئەو بگههته مه؟ ئاخري دهرمانى وى يى هه، و چى گاڤا ئەو ئيش
گههسته مه، دى چينه دهرمانخانهيى و هندهکى ژ وى دهرمانى بو خو
ئينين، و ب کارئينين و دى چى بين، ههر وهکى جارهکى ئەو ئيش
نههاتيبه مه!

و يا غهريب ئەوه ئەڤ ږهنگى مروڤان دهمى ڤى خهله تيبى دکهن،
هېجهتا وان ئەوه ئەو دبېژن: هندى ئەم هزرا باش ژ خودى دکهين، و مه
هېڤييه کا مهزن ب وى ههيه، لهوا ئەم ڤى چهندي دکهين!
دا گوتنا خو پتر زهلال بکهين..

هندهک دبېژن: مادمه توبه و دوعا کرن و ئستغفار هه نه، و ئەو دبنه
 ئەگه را دهرمان کرنا دهردي گونهي، ههوجه ناکهت مروڤ خو ژ گونهي
 بترسينت، چي گاڤا بارئ ته ژ گونهي گران بوو، دهستين خو سه رنه قراز
 که و ههوارين خو بگههينه خودي، و ژ دل توبه بکه، گونهيته ته ئەگه
 خو هندي سه رتيکي به حري بن ژي دي ژي چن!

و هه ر چهنده مه باوهري ب توبه ههيه و کو ئەو گونهان هه مييان
 ژي دبهت، و ئەم ههرا باش ژ خودي دکهين، و مه نه قيت کهسي ژ رحم
 و دلوقانييا وي بي هيشي بکهين، بهلي دقيت ژ بير نه کهين کو (دهرد)
 نه يي باوهرييه، و مروڤي عهقل ههبت هندي ژي بيت، رتيکي ناده تي
 ئەو بيته د ناڤ له شي وي دا، دا پشتي هنگي دهرماني ب کار بينت،
 چونکي ئەو دزانت هندهک جاران گاڤا دهرد کهفته له شي پهنجين وهسا
 د ناڤ دا دبهت کو ئيدي دهرمان نه شي تي.

نه بيژه: توبه دهرماني گونهييه، و توبه هه مي گاڤان يا ل بهر
 دهستي من، قيچا کاني دا جاري گونهي بکه، و چي گاڤا ئەز تير
 بووم دي دهست ده مه دهرماني! نه.. گه لهک کهس مه يين ديتين هيشتا
 تير نه بووين، دهردي ئەو يين وهرگيرين، و گه لهک کهس مه يين ديتين
 دهرد هند ب ناڤ له شي وان ڤه يي چووي، ئيدي ئەو نه شين دهرماني
 ب کار بينن، و گه لهک مه يين ديتين پشتي دهرمان ب کارئيناي ژي
 دهرماني چو ته ئسير ل دهردي وان نه کرييه، قيچا رتيکي نه ده دهردي
 قهستا دلي ته بکهت، ب هيجه تا هندي کو: ماني دهرمان يي هه و
 يي ب سناهييه!

پشتي مه ئەهه زاني دا پتر ب نک بهرسقا وي پسپاري ڤه بچين
 ئەوا ل ده سپيکي هاتييه کرن: هوين چ دبېژن بو وي مروڤي يي تووشي

به لایى بووى، و ئەو دزانت کو ئەگەر ئەف به لایه ما د گهل وی دى دین و دنیا یا وی خراب کهت، و ئەو گهلک خو دوهستینت دا کو وی به لایى ژ خو بدهته پاش، به لى پوژ بو پوژى ئەو به لا ل وی زیدهتر و دژوارتر لى دئیت..؟

مهزنترین به لا

مهزنترین به لا دگهته خودان باوهری د قى دنیا یى دا، و وی دئیتته بن گه فا خوساره تیا دین و دنیا یى ئەوه ئەو د نه کرنا کارى باش دا ئەو پال بدهته سهر (باوهریا خو یا ترسى)، و مه خسه دا مه ب قى گوتنى ئەوه ئەو ژییى خو هه مییى ب کرنا کارى خراب و گونه هان قه به ته سهرى، و ئەگەر جاره کى ئیکى گوته: بوچی تو کارى باش ناکه ی؟ ئەو دى بیژت: دلى من یى پاقره، و ئەز مروقه کى خودان باوهرم، و شهرت باوهری و پاقریا دلپیه.. و د سهر هندى ژى را دبت ئەو هندک ژ وان ئایهت و هه دیسان ژى بو ته قه گپرت یین سهرقه ییا وان هندى دگه هینت کو خودى گونه هان هه مییان ژى دبهت، و ئەوى دندکه کا باوهرییى د دلى دا هه بت نامینته د ئاگرى دا..

و ئەفه مهزنترین (غوروور) و (نه زانینه) ب سهر خودانى دا دئیت، چونکى باوهریا دلى یا دورست و خو پاشقه کیشانا ژ کارى باش، پیکفه کوّم نابن، به لکى ئەو تشته کى عه جیه یى مروقى ژ هه مییان کیتر قه بویل نه کهت! ئەگەر کهسه ک بیژته ته: دلى من د دهر حه قا ته دا یى صافییه، و من باوهرییه کا مهزن ب ته هه یه، و من گهلک تو دقئى، به لى چى تشتى تو ژ من بخوازی ئەز ناکه م، و چى تشتى ته

نه‌ئیت ئەز دئی وی کهم، ئەری به‌رسفا ته‌ بو وی کهسی دئی چ بت؟ و ده‌می تو گۆتن و کربارا وی ددانییه به‌ریک، دئی باوهر ژ کیرکی کهی؟ ئەف به‌لایا مه‌زن یا ب سه‌ر گه‌له‌ک کهسان ژ مه‌ دا دئیت، ده‌می ئەم ب هیجه‌تا باوهرییا دلی ده‌ستی ژ کارئ باش فه‌دکیشین، ئەگه‌ره‌کا سه‌ره‌کی د پشت را هه‌یه، ئەو ژی: کیمیا باوهری و لاوازییا زانیییه. و ئەفه‌یه به‌ری وان دده‌ته هندی کو ئەو دورستی و خه‌له‌تییه تیکه‌لی ئیک بکه‌ن.. به‌لکی هوبن بیژن: چاوا؟

تشتی دورست یی کو دئیت مه‌ باوهری پی هه‌بت هزرکنا باشییه ژ خودی ئەوا ب عه‌ره‌بی دیژنی: (حسن الظن بالله)، و تشتی خه‌له‌ت یی کو دئیت ئەم خو ژئ بده‌ینه پاش ئەوه ئەم چو باشیان نه‌که‌ین و بیژن: خودی گه‌له‌ک هه‌ز ژ مه‌ دکه‌ت، ئەفی کارئ ب عه‌ره‌بی دیژنی: (الغور)، ل دویف شینا خو کارئ باش بکه، و هه‌زا باشییه ژ خودی بکه، کو ئەو کارئ ته‌ یی باش ژ ته‌ قه‌بویل بکه‌ت، و ل کارئ ته‌ یی خراب ببۆرت، ئەفه‌یه هه‌زا باش ژ خودی، به‌لی ئەوی چو باشیان نه‌که‌ت، و خو ژ چو خرابیان نه‌ده‌ته پاش، و د گه‌ل هندی ژ بیژت: ئەز به‌حه‌شتیمه؛ چونکی هه‌زا من د ده‌ر حه‌قا خودی دا یا باشه.. ئەف کارئ وی ژ وئ غورووریه یا خودی طان پی ل (کیتابییان) دای ده‌می گۆتی: ﴿وَقَالُوا لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا مَنْ كَانَ هُودًا أَوْ نَصْرِيًّا تِلْكَ أَمَانِيُّهُمْ قُلْ هَاتُوا بُرْهَانَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ (البقرة: ۱۱۱) یه‌عنی: جو‌هی و فه‌لان گۆت: یی جو‌هی و فه‌له نه‌بت ناچته به‌حه‌شتی. ئەو خوزییین وانه ئەو بو خو راده‌یلن. تو بیژه وان: کانئ هوبن ده‌لیلی خو ل سه‌ر راستیا گۆتنا خو بینن ئەگه‌ر هوبن د گۆتنا خو دا دراستگۆنه. ئەوی خوزییین چوونا به‌حه‌شتی راهیلن، یان هه‌زا غه‌فراندنا گونه‌هی بی تۆه‌کرن و کرنا

باشیځې بکه، ټو کارې وې ژوان خوزيان دټټه هژماراتن يښ چو پټه نهټ، نه کو ژهرا باشا مروځ ژخوډې دکه؛ چونکې هژرا باش دگهل کرنا باشيځې دټټ.

ځيځا ټهگر ته بځيټ ژمهزنترين بهلايې رزگار بي، هشيار بي هيځيا ب رهحما خوډې بلا دسهري ته دا تيکهلي خوزيښ ژدرو نهټ. نهبيځه: چي گونهها من دځيټ ټهز دې کهم و خوډې يې ب رهحه، راسته خوډې يې ب رهحه، بهلي رهحما وي يا نيزيکي قهنجيکارانه.

گونه هژهرا دلينه

دځيټ مروځ ولسا تي نهگهټ کو مهتهلا گونههي ههما ب تني وهکي مهتهلا قريځيځيه دهمي ب جلکي دکهټ، چي گاځا ته ځيا دې وي ب ټاځا ټوي شوي، ځيځا چو شوينوارين قريځي ل سهر نامين، نهخيځ.. مهتهلا گونههي ټولهشي وهکي مهتهلا ژهريځيه، ته ديتيځيه مروځهکي عهقل ههټ ژهري ځهخوټ، و بيځټ: چو نينه، پشتي ټهز ژهري ځهخوټ، ټهز دې دهرمانې ژهري ب کارينم، و چي بم! گلهک رهنګين ژهري ههنه گاځا چوونه ناف لهشي، ټيدي چو دهرمان کاري لي ناکهن، و نابنه ريگر کو تهسيرا وان يا خراب لهشي بيځن.

تشتي دځيټ ټهم باش بزائين ټهځيه: گونه هژهرا دلينه، و ټو دلي ځيانا گونههي جهي خو تيډا کر، دوير نهينه دههک ب سهر دا بيت ځيانا نيځاځي و کوفري ژي ريکا خو ټو بينت، ژ بهر ځي چندي صهحابيښ پيغه مبهري -سلاځ لي بن- گلهک ژ خو دترسيان نيځاځ ريکا خو ټو دلي وان بينت، بي ټو پي بهسيښ، ټيک ژوان

دگوت: ما ئەز چ دزانم، بەلکی جزایی من بۆ کرنا گونەهەکی ئەو بت، خودی نیفاقی بەهاقیته دلی من؟! (ئبن ئەبوو مەلیکە) دیژت: ئەز گەشتبوومە سیم- صەحبیان، هەر ئیک ژ وان ژ منافقیی ل سەر خو دترسیا.

ژههرا گونەهی گاڤا کەفتە لەشی مروڤی، یان لەشی جڤاک، ئەو ھندەک دەردین وەسا پەیدا دکەت یین زوی ب زوی نەئینە سەر ھزرا خودانی، و ئەگەر ھەوہ نمونەک ل سەر ڤی چەندی دڤیت، گوھاریا ڤی حەدیسە بکەن، ئەوا عەبدللاھی کورێ عومەری -خودی ژێ رازی بت- ڤەدگوھێژت، دیژت: ئەم دەھ کەس ژ موھاجران ل نک پێغەمبەری بووین -سلاڤ لی بن- وی گوته مە: گەلی موھاجران! پینج سالوخت ھەنە، ئەز ھەوہ ب خودی دپارێزم کو ھوین بگەھن: مللەتەک نینە کریتییا زناڤی د ناڤ دا بەلاڤ بت حەتا ئەو وی ئاشکەرا بکەن ئەگەر خودی پەژێ و ئیشین وەسا نەدەتە وان یین کو د ناڤ پیشییین وان دا نەھەین، و مللەتەک کیشان و پیقانی کیم ناکەن ئەگەر ئەو ب خەلایی و تەنگاڤیی و زۆرداریا سولطانی نەئینە موبتەلاکرن، و مللەتەک زەکاتا مالی خو مەنعە ناکەن ئەگەر باران ژ وان نەئینەبرین، و ئەگەر ژ بەر حەوانەتان نەبا ھەر باران بۆ وان نەدھاتنەدان، و مللەتەک سۆزا خو ناشکینت ئەگەر خودی نەیارەکی بیانی ژ وان ل سەر وان زال نەکەت، ڤیجا ھندەکی ژ وی یا ددەستی وان دا بێت، و ئەگەر مەزنین وان حوکی ب وی نەکەن یا خودی د کیتابا خو دا ئینایە خواری، خودی دی وان ڤیکرا بەردەت^(۱).

(۱) ئبن ماجە ڤەدگوھێژت.

بهري خو بدهني چاوا پيغه مبهري -سلاڻ لي بن- ل سهر ههر
 گونه هه كي (عقوبه يهك) ئاڦاكر، و سويچي ههر بهلايه كي بو گونه هه كا
 خه لكي زڦراند.. به لي مخابن، پتر جاران هم قى سويچي ل بيړا خو
 نائينينه څه، و هم ل هندهك نه گهرين دى دگه پيښين؛ دا يين سويچدار
 هم نه بين!

هو راستيا دځيت هم قهت ژ بيړا خو نه بهين نه څه يه: ههر گونه ههك
 قاصد و پوسته گه هيني بهلايه كي، هم خو تي بگه هينين يان نه.

بلا هم ب پاشقه مانا جزادانې نه يينه خاېاندن

مه گوت: گونه هه بو له شي و دلى وه كي ژه هريه، و شهرت نينه
 دهمي ژه هر دچته ناف له شي، له ش ئيكسهر پي بكه قهت، به لي پا
 گيرو بوون و پاشقه مانا دياربوونا كارليكرنا ژه هري ل سهر له شي دځيت
 خوداني نه خاپينت كو هو هزر بكهت ژه هري چو كار ل وي نه كر، هو
 هه وجه ناكهت هو پسيار دهرمانى بو خو بكهت، يان خو ژ وي ژه هري
 بده ته پاش و جاره كا دى ب كار نه يينت!

و نه څه هو مه سه له يا هو يره يا گه لك كهس تيدا دكه څنه خه له تيبي،
 تشتي دبه نه گه را هندي كو هو دهر گهي خو بو بهلايي ل تاق بكهت،
 حه تا نه گه ر به لا ب سهر دا هات ژ نوى دي بته هه وار هه وارا وي: وهرن
 من ژ قى بهلايي رزگار بكن!

ځيځا دا پيچه كي ل نك قى گرفتاري يي راوه ستين..

د ناڅ مه دا گهلهک کهس هه نه ده مې ګونه هه کې دکهن و دبېنن چو
 عقوبه و جزادان د گاځې دا ب سهر دا نائېن، يان ژى دبېنن کهسهک
 ګونه هه کې دکهت و د گاځې دا چو عقوبه ناګه هې، هزر دکهت هنده
 ئېدى خلاص ئه و ګونه ه ب سلامه تې د سهر وى دا بۆرى.. و هېجه تا
 وى ئه و ګوته ئه و دبېژت: ده مې ديوار دهه رڼت نه گهر توژى نه کهت،
 پشتى هنگى ئه و توژى ناکهت!

و ئه و ب خو مه سه له وه سا يا ساده و سانا هې نينه!!
 و ئه و کهسې خودانې ځې هزرى بت مه ته لا وى دې وهکى مه ته لا وى
 کهسې بت يې عه رد ل بن پيېن وى ده رېت بېى وى هاى ژ خو هه بت،
 هه ما وى هند ديت ئه و بن ئاخ بو، وه سا نه بت ره ما خودې ژى بگرت
 و وى رزگار بکهت، و گه لهک جاران مه ديتييه و ګوه لې بوويه کو
 ب سالان يېن بۆرين هه تا عقوبه يا ګونه هه کې ب سهر خودانې دا
 ها تې.. خودې ل مه نه گرت و مه پيارېزت.

و هه ژبييه بېژن: ئه و عقوبه و جزادانېن ژ نه گه را ګونه هان دګه هه
 خودانې، گه لهک رهنګ و جوېن، و دبت هندهک ژ وان دوېر يان نېزيک
 ب سهر ګونه هکارى دا بېن، به لې ئه و د خو نه ئېن ته ده رې، يان نه ځي
 د خو بېنه ده رې کو ژ نه جامې ګونه هه کا وى ئه ف عقوبه يا ګه هشتييې،
 و ده مې ئه و ځې چه ندې د خو نه ئېن ته ده رې، چ ژ زانېن بت چ ژ نه زانېن
 بت، ئه و وى تووشى گرفتاريه کا مه زن دکهت، و مه ته لا وى وهکى
 مه ته لا وى نساخى لې دکهت ئه وې ب ده ستى خو ئيشې دئېن ته خو، و
 دبېژت: ئه ز نزانم ئه ف ئيشه چاوا و بۆچى ها تيه من؟ ئه وې ب ځې
 رهنګى بت چاوا دې خو ژ وى تشتى ده ته پاش يې ئيش ګه هاندييې،
 يان چاوا دې ب دورستى ب سهر ده رمانې خو هلبت!؟

عقوبه‌یا گونده‌ی

به‌ری ئه‌م خو ژ قی مه‌سه‌له‌یا گرنه‌گ قه‌گوهرین، پیتقییه ئه‌م بزاین کو ئه‌و عقوبه و جزایین ژ به‌ر گونده‌ی ب سهر خودانی دا دئین، ئیک ژ دوپانه:

- **عقوبه‌ییین شهرعی:** ئه‌و جزانه یین خودی ب ریکا شریعه‌تی بو هنده‌ک گونده‌یین ده‌سنیشانکری داناین، و فه‌رمان ل کاریده‌ستان کری کو ئه‌و وان ل سهر خه‌لکی ب جه- بین.. و ل قیری ئه‌م به‌حسی وان ناکه‌ین؛ چونکی جهی وان کتیپین فقهینه.

- **عقوبه‌ییین قه‌ده‌ری:** و ئه‌قه ئه‌و جزانه یین خودی ب ریکا قه‌ده‌را خو یا وی ل سهر به‌نیپین خو نقیسی دگه‌هینته وان، و پتر جارن ئه‌قه هنگی دئین ده‌می عقوبه‌ییین شهرعی ژ لایق ده‌سه‌لاتی و کاریده‌ستان قه‌ دئینه ژ کارئیخستن، و ب راستی ئه‌قه گه‌له‌ک جارن دژوارترن، چونکی عقوبه‌ییین شهرعی دتایبه‌تن ب گونده‌هکاران قه‌، به‌لی یین قه‌ده‌ری دگشتینه، گونده‌هکاری و نه‌گونه‌هکاری ژ قه‌دگرن، نه‌خاسم ئه‌گه‌ر گونده‌ ب ره‌نگه‌کی ئاشکه‌را هاتنه‌کرن، و خه‌لک پی رازی بوون، یان هه‌میان پیکفه خو ل سهر بی ده‌نگ کر.

و عقوبه‌ییین قه‌ده‌ری ژ دو ره‌نگن:

- **عقوبه‌ییین دلی:** چ ئه‌و بن یین دلی دئیشینن و تری خه‌م و کوژان دکهن، یان ژ ئه‌و بن یین ئه‌گه‌رین رحه‌تی و چاکی و ژبانن ژ دهرن، قیجا ئه‌و ره‌ش و تاری دهن، له‌و خودان چو خو‌شی و تامی ب ژبان خو نابه‌ت.

- عقوبه‌یېن له‌شی و مالی: و یېن له‌شی دبت د دنیا‌یې دا بن، و دبت د ئاخره‌تی دا بن، و دبت د هه‌ردویان دا بن.

و نه‌بوویه گونه‌هه‌ک بیت‌ه‌کرن بی‌ی کو وئ په‌نگه‌ک ژ په‌نگیېن عقوبه‌یېن خو نه‌گه‌هاندبته گونه‌ه‌کاری، به‌لئ گونه‌ه‌کار ژ نه‌زانینا خو بی ژئ بی ئاگه‌هه، یان خو ژئ بی ئاگه‌ه دکه‌ت، و دبت ئه‌و عقوبه‌ه د هاتنا خو دا هه‌ق‌جوتی گونه‌ه‌ی بت، و دبت پشتی وئ ب ده‌مه‌کئ کورت یان یئ درېژ بیت، وه‌کی ژه‌هرئ په‌نگه‌کئ وئ هه‌یه د گاقئ دا خودانی دکوژت، و په‌نگه‌ک هی‌دی هی‌دی ب نا‌ف له‌شی دا دچت، هه‌تا دووماهی‌ی وئ دئ‌یخت.

کارئ گونه‌ه‌ی ین خراب ل سهر دلی

گونه‌ه‌ه گه‌له‌ک شو‌ینوارین کریت ل سهر دل و له‌شی خودانی خو ده‌یلت، و موصیبه‌ت ئه‌وه ته‌ئسیرا هنده‌ک ژ وان -وه‌کی هوین دئ بینن- خو پشتی تویه‌کرنئ ژئ، بو ده‌مه‌کئ کورت یان یئ درېژ، ل سهر خودانی دمینن.. و بو بیرئینان ئه‌م دئ هنده‌ک ژ وان کارین خراب هژمیرین، یېن گونه‌ه‌ه ل دلی دکه‌ت؛ دا بزاین کو راسته گه‌له‌ک ژ وان ل نک مه‌ه‌نه، به‌لئ ئه‌م ژ نه‌زانین خو ب سهر څه لی ناده‌ین:

۱- دوبرکنا دلی ژ خودئ: ئه‌وئ هه‌ست بکه‌ت کو ئه‌و ب دلی یئ ژ خودایئ خو دوبره، ئه‌و چو ژ تاما عه‌بدینییا خو بو وی نابینت، و هه‌ست ب شرینا نیزیکی و (موناجاتا) وی ناکه‌ت، و خو‌شیا څیانا وی ژئ نانیاست.. و ل نک خودان دلان نه‌خو‌شت‌ترین عقوبه‌ه ئه‌وه مروژ هه‌ست ب هه‌بوونا دوبراتی‌یې د نا‌قه‌را خو و خو‌شت‌قی‌یې خو دا بکه‌ت، و

هه ما ئه گهر گونده څي کاري خراب ب تني ل دلي بکته، تيرا وي ههيه
کو ئه و تشته کي بي ئيفله ح بت.

۲- رهقبوونا دلي: گاڅا گونده بو خوداني بو تشته کي عهده تي،
گونه دلي وي ب رهنه گه کي وهسا رهق دکته کو ئيدي ئاخفتنا خيري و
وهعظ چو کاري لي نه کته، بهلکي گهلهک جاران هه ما تهحه ممولا
گوهدانا باشيبي و نصيحه تي ناکته؛ چونکي ئه و خو شيا خو پتر
د گوهدانا ئاخفتني کرېت و خراب دا دينت، د شيت ب سه عه تان گوهي
خو بده ته ستران و گو تنين بيخير، بهلي نه شيت دهه ده يقان گوهداريا
قورئاني بکته.

۳- ژهنگيوونا دلي: و مه خسه دا مه ب ژهنگيووني ل څيري ئه وه
دل هند قريژي بېت کو ئيدي غيره تا ل سهر حه قيبې و نامويسې و
چاكيبي ل نک نه مينت؛ چونکي ئه و ده مي گونه هي دکته، گونه ل بهر
وي ئيدي نامينت تشته کي کرېت، و ههر جاره کا تشتهک ل بهر
مروڅه کي نه ما کرېت و ب شهرم، غيرت بو وي چي نابت ده مي ئه و
دينت ئه و تشت يي دئيه کرن.. مه عنا: گونه ه بهري ههر تشته کي
ئاڅرويا خوداني خو دريژت، له و پترين جاران تو نابيني گونه هکار
کهسه کي ب غيرت بت، نه ل سهر نامويسا خو، و نه ل سهر مال و
عهيال و کهس و کارين خو.

۴- سستکرنا دلي د کرنا عياده تي دا: و ئاشکه رايه کو ههر
گونه هه کا دئيه کرن ئه و رپکا طاعه ته کي ل بهر خوداني دگرت، و ژ بلي
هندي ژي گونه ه دلي ژ کرنا عياده تي سست و خاف دکته، له و دي
بيني عياده ت ل سهر دل و له شي گونه هکاري گهلهک يي گرانه، و خو
ئه گهر ئه و جاره کي عياده ته کي بکته ژي، ئه و چو تامي ژي نابينت.

۵- نه‌ځيانا مروځين چاک: هر کهسهک مه‌يلی بو يين وهکی خو دکهت، لهو د کهڅن دا دئته گوتن: هر طه‌ير و ره‌فا خو! و نه‌وی کار و کهسپي خو کرييه گونه‌ه دلې وی دئ مه‌يلی بو گونه‌هکاري وهکی وی کهت، و مه‌عنا څي نه‌وه نه‌ځيانا مروځين چاک و خي‌رخواز دئ د دلې وی دا په‌يدا بت، له‌وا نه‌و دئ کاري بو هندئ کهت کو خو مه‌جلس و ديوانخانه‌يين باشان بده‌ته پاش، و نه‌گهر وی نه‌ف چنده کر نه‌و روژ بو روژئ دئ پتر نيزيکی خرابان بت، و د نه‌نجام دا نه‌ځيانا وی ژي دئ کهفته دلې مروځين چاک و جامير، نه‌گهر خو ژن و عه‌يال و مروځين وی يين نيزيک ژي بن.

۶- حه‌ژيکرنا گونه‌ه ل دويش گونه‌ه: چونکی گونه‌ه گونه‌ه د کيشت، و نه‌و کهسې بهر ب گونه‌ه‌کي څه‌دبچت، دئ بينی پشتي ده‌مه‌کی وی گونه‌ه‌کا دی يا وهکی وئ، يان ژي يا ژ وئ مه‌زتر کر، و گونه‌ه شيانين خو پاريزيی ل نک خودانی ناهي‌لت، وهکی مه‌ته‌لا وی نساخی يي ميکروبه‌ک دکه‌فته له‌شی و (مه‌ناعه‌تا) وی لاواز دکهت، څي‌جا نه‌و خو ل بهر سڅکترين په‌ژي نه‌گرت، و بچويکترين ئيش وی بي‌خت. مه‌عنا گونه‌ه نه‌و ميکروبه يا مه‌ناعه‌تي د دلې خودانی دا لاواز دکهت، يان هر ناهي‌لت.

۷- تاريکرنا دلې: حه‌تا وه لی بيت نه‌و ئیدی رو‌ناهييا باوه‌ريي و زانينا دورست وه‌رنه‌گرت، ده‌می ئيمامی شافعی چوويه مه‌دينی و بوويه فه‌قی ل نک ئيمام مالکی، و مالکی زبره‌کی و بيرتيزيا وی ديتی، گوتی: نه‌ز دبينم خودی رو‌ناهييه‌کا هافي‌تتیه دلې ته، څي‌جا تو وئ رو‌ناهيي ب تارييا گونه‌ه نه‌قه‌مرينه. مه‌عنا: نه‌و تارييا هنده‌ک جاران نه‌م هه‌ست پي دکه‌ين دکه‌فته دلين مه، ژ بهر کرنا گونه‌ه‌يه.

۸- لاوازکړنا ئیراده یا دلی: مروځی ژ هه مییان ب هیتر تر ئه وه یی
 ئیراده یه کا ب هیتر هه بت، ده می عه قلی وی بیترتی: ئەف تشته بو ته یی
 خرابه، وی هند هیتر هه بت بهرگریا دلی خو بکه ت و بشیت بیترتی: ئەز
 وی تشتی ناکه م! ئەفه یه یا ئەم دبیرینی: ئیراده، و تشتی ژ هه مییی پتر
 قی ئیراده یی ل نک مروځ لاواز دکه ت، قیانا گونه هییه، و هه ر ژ بهر
 قی چهنده یی تو دبینی گونه هکار هه می گاغان تو یی پاش دئیخت، گاغا
 جاره کی تو به هاته سه ر هزا وی ژی، دلی وی ئه وی قیانا گونه هی
 دهسته سه ر کری، دی بیترتی: هیشتا زوییه، هنده ک خوشیا دی ژی بو
 خو ب گونه هی ببه پاشی.. و ئه و پاشی کهنگی دی ئیت؟ چو جار ان نه،
 هندي عشقا گونه هی ب سه ر دلی وی دا گرت بت.

۹- نه هیلانا هشیاریا دلی: گاغا گونه ه کهفته سه ر گونه هی د دلی
 دا، ئه و (غه فله تی) ب سه ر دلی دا دئینت، و هشیاریی ل نک
 ناهیلت، له و تو دبینی مروځی گونه هکار وه کی مروځی نفستییه، ئاگه ه
 ژ خو نینه، و نزانت فایدی وی د چ دایه و خوساره تییا وی د چ دایه،
 هه می هزا وی ئه وه کو چی تشتی بو وی خوش بت ئه و یی باشه، و
 هه ر کهسه کی عه قله کی ساخلم هه بت دزانت کو گه له ک تشتین خوش بو
 مروځی هه نه زیانا وی یا تیدا.

۱۰- گرتنا ریکی ل بهر دلی: ریکا چوونا بهر ب خودی فه، و
 گه هشتنا قهنجیا وی یا مه زن، کو ئارمانجا هه ر خودان باوه ره کییه،
 چونکی گونه ه ئه و ئاستهنگن یین کول سه ر قی ریکی هاتینه دانان، و
 هه چیی هند هیتر نه بت وان ئاستهنگان ده رباس بکه ت، دی کهفت، و
 نه شیت بهرده و امیی بده ته ریکی.

۱۱- ترس و نهرحه تییا دلی: گونده ترس و نهرحه تییی دهاقیته دلی خودانی خو، لهو مروقی گوندهکار ههردهم ههست ب ترس و نهرحه تییه کا قهشارتی د دلی خو دا دکهت، راسته پتر جارا ئه و ئی ترسی بۆ دهوور و بهرین خو ئاشکهره ناکهت، بهلی گهلهک جاران دهمی ئه و ب تنی حسیبی د گهل خو دکهت، ئه و دبیرته خو: مهسهله دی چاوا بت ئه گهر ئه ز یی خهلهت بم؟ بهرسقا قی پسپاری نه خوشییه کا دهروونی ل نک وی پهیدا دکهت، کو نه خوشییا دودلییییه.. نه وهکی وی یی باشیی دکهت، ئه و ئی ههردهم ههست ب تهناهی و رحه تییا دلی دکهت.

۱۲- دهرنشیفکرنا دلی: ب رهنگهکی وهسا کو باشی ل بهر وی بته خرابی، و خرابی بته باشی، و ژ بهر قی چهندییه گهلهک گوندهکار هه نه دهمی مروفت دبیرتی: خرابیی نهکه. ئه و دبیرت: من چو خرابی نهکینه، و ژ باشیی پینهتر ئه ز تشتهکی ناکهم! مهعنا: خرابی ل بهر دلی وی یا بوویه باشی، و ئه و ئی ب قی رهنگی بت، چاوا دی جارهکی هزرا لیقه بوون و ل خوژقپینی کهت؟

شوینوارین گوندهی

ژ بلی وی کاری خراب یی گونده ل دلی دکهت، گونده گهلهک شوینوارین خراب د ژيانا خودانی خو ژی دا دهیلت، و ئهف چهندا هه ب زانین و سهروپور یا هاتییه دیتن، و ئهم ل قیری دی ب کورتی ئیشارهتی دهینه هندهک ژ وان شوینوارین خراب:

۱- کیمکرنا رزقی: و مهخسهدا مه پی رزقی ههلاله، چونکی رزقی ههرام ئه گهر چه ند یی گهلهک ژی بت، چو بهره کهت تیدا نابت، خودایی

مهزن د گوتنه کا خو دا دبیرت: ﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا ۖ وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾ (الطلاق: ۲-۳) یه عنی: هه چییی ژ خودی بترست و کاری ب فرمانا وی بکته، همر تنگاییه کا هبت خودی دی وی ژی درخت، و ژ ریکه کا ئو چو هزری بو نه کته دی درگه هین رزقی بو وی شه کته. مه عنا: ئو وی وه نه کته، خودی درگه هین رزقی ل بهر وی شه ناکته.

۲- هه سترن ب زه عیبونا ژیا نی: گونه ه بهر که تی ژ ژیا نا خودانی رادکته، لهو تو دینی ده می گونه هکار دکفته بهر مرنی خوزیان رادهیلت کو جاره کا دی دهلیقه بو وی بیته دان، و ئو ل ژیا نی بزقرته شه دا کاری باش بکته، مه عنا: ئو هه ست ب زه عیبونا ژییی خو دکته، لهوا ئو ب کول و کهسه شه دبیرت: ﴿يَلَيِّنِي قَدَمْتُ لِحَيَاتِي ۝﴾ (الفجر: ۲۴) یه عنی: وهی! خوزی من تشتهک بو ژیا نا خو کربا.. به لی خوزییی چو پیته نائیته!

۳- به لاقبونا خرابکاریی د عهردی دا: کرنا گونه هی ژ لایی مروژان شه گهلهک جاران دبه ته گهرا به لاقبونا خرابکاری و فساد دی د عهردی دا، چ فسادا فیقی و دهرامه تی بت، یان کیمبونا ئاقی بت، یان پیسبونا بای بت، یان به لاقبونا ئیشین لهشی و ده وروونی بت، ئه شه هه می ژ نه جامی وی خرابییه یا مروژ ل سهر عهردی دکته، خودی دبیرت: ﴿ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ لِيُذِيقَهُمْ بَعْضَ الَّذِي عَمِلُوا لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ۝﴾ (الروم: ۴۱) یه عنی: خرابی د هشکاتی و دهریایی دا پهیدا بوو؛ ژ بهر وان گونه هین مروژ دکهن؛ دا خودی وان ب هندهک کریارین وان جزا بدهت؛ بهلکی ئو ل خودی بزقرن.

۴- نه مانا شهرمې د ناڅ خه لکې: و هر جاره کا شهرم د ناڅ خه لکې دا نه ما، هنگی چو خیر د وان نامینت، چونکی شهرمه مروڅی ژ گه لهک کارین خراب دده ته پاش، و مروڅه کی نه گهر وه لی هات د خه مې نه بت کو خه لک وی د کراسه کی کریت دا بینت، به لکی که یفا وی ب وی چهندي بیت، و شانازیی بؤ خو پی بیته، هنگی دهستان ژ وی بشو!

۵- بی بهاکرنا خودی د چاقین خودانی دا: گونه ه نه گهر خو یا بچوبک ژی بت، بی نه مرییا خودی تیدا هیه، و نه وی گونه ل بهر وی دبه ته تشته کی عهده تی خودی د چاقین وی دا کیتم دبت، وی بقیت یان نه قیت؛ چونکی نه گهر که سهک د چاقین ته دا بی مه زن بت، یان قیانا وی د دلې ته دا گه لهک بت، ل بهر ته گه لهک دی یا ب زه حمت بت تو وی تشتی بکه ی بی وی پی نه خوش بت، ب تایبه تی نه گهر تو بزانی نه وی ته دبیت و وی ناگه ژ ته هیه. لهو زانایین مه دگوت: تو بهری خو نه ده بچوبیکا وی گونه هی یا تو دکه ی، به لی بهری خو بده مه زنییا وی بی تو ب وی گونه هی بی نه مرییا وی دکه ی.

۶- نه مانا بهر دکه ت و قه نجیی: ده مې خودی نعمه ته کی د گهل به نییه کی خو دکه ت، و نهو به نی ب وی نعمه تی بی نه مرییا خودی بکه ت، نهو دبه نه گهر کو خودی وی نعمه تی راکه ت، و ل شوینا وی غه زه بی ببارینت، خودی دبیت: ﴿وَمَا أَصْلَبَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فِيمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ﴾ (الشوری: ۳۰) یه عنی: هر موصیه ته کا بیته سه ری هوه ژ بهر وان که دا ده ستی هوه یه، و خودای هوه گه لهک گونه هان بؤ هوه ژی دبه ت، و سه را وان نهو ل هوه ناگرت. قیجا پا دا چاوا بت نه گهر وی سه را هه می گونه هیین مه موصیه ت دابانه مه؟

۷- ئیخسیر کرنا خودانی: د دهستی شیطانی و شهوه تې دا، و ئەو هەردو دوژمنین مروڤینه، و ئیخسیری بکەفته دهستی نه یارترین دوژمنی خو حالێ وی ژ یی هەمی ئیخسیران نه خوشتره، و گرتییەک ژ وی رەزیلتر نینه یی گرتییی هەوایی نه فسی بت؛ چونکی بەردانا وی چو جاران نابت، و ئەوی ئیخسیری شیطانی و گرتییی شهوه تین نه فسی یین ئەرزان بت، هوبن چاقه رپی چ خیرینه ژ وی پهیدا بیت؟

۸- بی بهاکرنا خودانی: ل نک خودی و ل نک به نییان ژی، لەو تو دی بینی خەلک ب تایبه تی یین جامیر، ب چاقه کی نزم و بی بها بهری خو ددهنی، و باوه ربیا خو پی نائین، و هەز ناکەن کارپن خو یین گرنه بیخه دهستان، و گەلەک جاران ئەو دبنه پیترانکین خەلکی، بهروفاژی مروڤی چاک ئەوی خەلک هەمی هەز ژ دکن، و باوه ربیا خو پی دئین، و ب چاقی ریز و تحرامی بهری خو ددهنی.

۹- ژیارا بینته نگ: یان هەست ب بینته نگیا ژیان، خودی دبیرت: ﴿إِنَّ الْأَبْرَارَ لَفِي نَعِيمٍ ۝۳۰ وَإِنَّ الْفُجَّارَ لَفِي جَحِيمٍ ۝۳۱﴾ (الانفطار: ۱۳-۱۴) یه عنی: هندی قهنجیکارن د خوشیی دانه، و هندی سهرداچوینه د ئاگری دانه.. و تو هزر نه که ئەفه به حسی رۆژا قیامه تی ب تنیه، نه خیر! ئەو به حسی ژيانا دنیایی و ژيانا به رزه خی و ژيانا دووماهییی پیکفهیه، د قان هەر سی ژيانان دا مروڤی کاری وی قهنجی بت هەست ب خوشی و دلفرهی و نعمه تی دکەت، ئەگەر خو د دنیایی دا دهستی وی ژ مالی یی قالا ژی بت، چونکی ئەو دزانت ئەوا دووماهییی بو وی ل نک خودی هەمی خوشیه کا بی دووماهییه، به لی مروڤی گونه هکار و سهرداچووی ههردهم یی بینته نگه، ئەگەر خو ئەو د خوشییان ژی دا بت؛ چونکی ئەو دترست ئەف خوشیه بو وی نه مینن!

۱۰- و دووماهییی مه دقیت بیژین: گونه ه شیطانیی نه جنان و بی عهقلین مروشان ل سهر خودانی خو بسته دکن، لهو دی بینی نهو ب هه می ریکان دئینی دا خو بگه هیننی، و وی پتر بیخنه بن دهستی خو، ب ریکا وهسواس و دودلییی، یان پتر شرینکرنا خرابییی ل بهر وی، یان ره زیلکرن و بنده سترکنا وی.. زانایه کی پیشییان دبیرت: ده می نهز گونه هه کی دکهم، نهز تهئسیرا وی ل سهر نه خلاق ی ژنکا خو و دهوارا خو د گهل خو دبینم! یه عنی: سهرده ریا ژنکا من و دهوارا من د گهل من دئیه گوهۆرین.

باشترین دهرمانی خو پاراسنا ژ به لای

پشتی مه هنده ک ژ کار ی خرابی گونه هی ل سهر دلی ب تاییه تی و ژيانا مروقی ب گشتی زانی، مه دقیت بیژینه وی پسپارکه ری یی داخوازا دهرمانه کی دورست بو وی دهردی دکه تی یی نهو پی مویته لا بووی: هه چییی ژ مه بقیت دلی خو و ژيانا خو یا تاییه ت و یا جفاکی ژ ی د گهل خه لکی ژ به لا و موصیه تی پاریزت، دقیت به ری ههر تشته کی و هندی ژ یی نهو خو ژ گونه هی بده ته پاش، بیی به ری خو بده تی کان ی نهف گونه هه یا بچوبکه یان یان مه زنه، یا تاییه ته یان یا گشتیه، چونکی گونه هه ب چی پهنگی بت نیشانا بی نه مریا مروقییه بو وی خودایی یی نهو ژ هه می پهنگین گونه هان داینه پاش.. و چونکی نهو دزانیی کو مروف نه ملیاکه ته، و ههر دی که فته د گونه هی دا، دقیت ههر جاره کا نهو که فته د گونه هی دا ههر زوی و بی شه مان و خوگیروکر نهو ل خو بزقیرت، و گونه ها خو ب تهوی بشو، و ژ دله کی صافی

داخوازی ژ خودایی خو بکەت کو ئەو گونەها وی ژنی بیهت، و وی ژ کار و تەئسیرا خرابا گونەهێ بیاریژت، و ئەگەر ئەو قشێ چەندی نەکەت، دقیت ئەو بزانت کو قەت یێ پاراستی نابت ژ بەلا و موصیبه تان. و دا کو ئەم بشیین خو ژ گونەهێ بیاریژین، دقیت ب پەنگ و جوبین وئ دشارەزا بین..

پەنگ و جوبین گونەهان

مە گۆت: گەلەک پەنگ و جوبین عقوبە و جزادانی هەنە سەرا کرنا گونەهان دگەهە مرقشی، و جودابوونا عقوبەیان ژ بەر جودابوونا گونەهانە، و گونەهە هەمی د ئەصل و بناخەیی خو دا ئیک ژ دویانە: یێ ئیکی: هیلانا وی تشتیه یێ خودی فەرمان ب کرنا وی دای، ئەوا ب عەرەبی دیژنی: (ترک مأمور).

یێ دووی: کرنا وی تشتیه یێ خودی فەرمان ب نەکرنا وی دای، ئەوا ب عەرەبی دیژنی: (فعل محظور)^(۱).

و گونەها هیلانا (ئەمری) ل نک خودی ژ یا کرنا (نەهیی) مەزنتەرە سەهلێ کورێ عەبدللاهی دیژت: ((ل نک خودی هیلانا ئەمری مەزنتەرە ژ کرنا نەهیی؛ چونکی نەهیا ئادەمی هاتە کرن ئەو ژ داری بخوت و وی ئەو خوار، ئینا خودی تۆبا وی قەبویلەر، و ئەمر ل ئبلیسی هاتە کرن ئەو بو ئادەمی بچتە سوجدی و ئەو نەچوو، قیجا ل گونەها وی نەهاتە بۆرین)).

(۱) د مفای پازدی دا ژ (کورتە مفا ژ کتیب الفوائد یا ئبن قەییمی) ئەم ل دۆر قشێ مەسەلێ ئاخفتینە، بۆ هەچیێ بقیٹ لێ بزفرت.

ژ لایه کئی دی څه نه ف هردو گونه هه ل سهر چار پهنگان دئینه
لیکڅه کرن، نهو ژي ب کورتی نه څه نه:

۱- گونه هین د دهر حه قا خودانیی دا:

مه خسه د پی نهوه کهسهک هندهک ژ وان سالوخته تین شاهانه و
خودانیی پیین کو بهس ب کیر خودی دئین بده ته خو، وهکی: خودایی،
مه زنی، حوکمداری، د ههواره اتنا بیگاکان، په رستن.. و هتد، و نه څه یه
نهو شرکا مه زن یا کو بیی تویه که دورست و ژ دل، چو جاران خودی
وی ژي نابهت.

مه عنا: نه څه مه زنترین پهنگین گونه هانه، و ههر ژ څی پهنگیه بیی
زانینه که دورست ژ خودی و کار و قه ده را وی باخفت، یان ژي ژ دره و
ب ناڅی وی باخفت، و نهو وی څی پهنگی گونه هه بکه ت ههر کاره کئی
باشی وی هه بت ژي پویج دبت و خودی ژي قه بویل ناکه ت.

۲- گونه هین شیطانی:

مه خسه د پی نهوه کهسهک چا ف ل شیطانی بکه ت د وان
سالوخته تان دا پیین ل نک وی هین، ژ وان پیین خودی و پیغه مبه ری وی
-سلا ف لی بن- بو مه گو تین، وهکی: خو مه زن کرن و دلر هشیی، خاپاندن
و فیلبازیی، شرین کرنا خرابی پی ل بهر خه لکی، فه رمانا ب بی نه مرپیا
خودی.. و هتد.

۳- گونه هین هو قاتی و دورنده یی:

و نه څه نهو سالوخته تن پیین ل نک ده به و دورنده پیین هو ف هین،
څیجا هندهک کهس چا ف لی دکهن، وهکی: زور داری و ته عدا یی، ریتنا
خوبنی، ژیتستان دنا مالی، خوارنا مافی که سیین هه ژار و لاواز.. و
هتد.

۴- گونه‌هین حەییوانی:

و ئەقە ئەون یێن گێردای ب دلچوونێن نەفسا مروۆقی یا حەییوانی
قە، ژ وان سالۆخەتێن بۆ شەهوەتا زکی و ژۆرداترێ دزقێن، وەکی: زناپێ
و رێک و دەسپێکێن وێ، دزیبێ و تشتێن وەکی وێ، بەخیلیبێ،
چربکی و حرصا ل سەر مال و مەنصبێن دنیاپێ.. و هتد.

و گونه‌هین پتر بەلاف د ناف مروۆقان دا ژ قی رەنگینه، بەلێ دقیت
ئەم ژ بیر نەکەین کو ئەف رەنگی گونه‌هان (گونه‌هین حەییوانی) ئەون یێن
گەلەک جارێ بەرێ خودانی ددەنە هەر سێ رەنگێن دی یێن گونه‌هان،
لەو دقیت سستی د دەر حەقا وان دا نەئیتەکرێ، و ئەو طاغوتێن کەشن
و نوی یێن خودایینی هەمی یان ھندەک دایە خو، و ئەو شەیطانێن
مروۆقان ب فەند و فیلێن خو دحاپین، و ئەو زۆردارێن ل سەر سەری
خەلکی بووینە هوژ، دەسپێکا وان ژ گونه‌هەکا حەییوانی یا بچوبک
دەست پێ کرێوو.

گونه‌هین بچوبک و گونه‌هین مەزن

دەمی مروۆف ھزرا خو د ھندی دکەت کو گونه‌ھە د بناخەپێ خو دا
شکاندنا فەرمانا خودیپە، ھەر گونه‌ھەکا ھەبت ئەگەر چەندا بچوبک ژێ
بت، د چاقێن مروۆقی دا مەزن دبت، چونکی کرنا مروۆقی بۆ گونه‌ھێ
نیشانا ھندیپە کو مروۆف شکیبێ ب گۆتتا خودێ دکەت.. بەلێ د گەل
ھندی ژێ ژ تشتێن ئاشکەرایە کو گونه‌ھە ھەمی د مەزنی و کریتیپا خو
دا ھندی ئێک نین، بەلکی ھندەک ژ ھندەکان مەزنترن، وەکی ئایەتەکا
قورئانی ب خو ئیشارەتی ددەتە قی چەندی دەمی دبێژت: ﴿الَّذِينَ يَخْتَفُونَ

كَبَّرَ الْأَنْفِ وَالْفَوْحِ إِلَّا اللَّهُمَّ إِنَّ رَبَّكَ وَسِعَ الْمَغْفِرَةَ ﴿ (النجم: ۳۲) یه‌عنی:
 ئەوێن خو ژ گونەهێن مەزن و کریتییان ددەنە پاش، گونەهێن بچویک
 نەبن یێن خودان پڕدیویی ل سەر نەکەت، یان ھندەک جارێن کێم دکەت،
 ئەقان د گەل کرنا واجباتان و خو دویر کرنا ژ ھەرامیی، خودی بو وان
 ژێ د بەت و وان ستارە دکەت، ھندی خودایێ تەبە لیبۆرینا وی یا
 بەرفرەھە.

و ژ قی ئایەتی و گەلەک ئایەت و ھەدیسیێ دی دئیتە وەرگرتن کو
 ھندەک کارێن باش ھەنە ھەچیێ وان بکەت خودی گونەهێن وان یێن
 بچویک بو ژێ د بەت، بەلێ ل قیێ مەسەلەکا گرنگ ھەبە دقیت ئەم
 خو لی ھشیار بکەین، دا وەکی گەلەک کەسان نەکەقینە خەلەتیێ،
 ئەوێن سستیێ د کرنا گونەھان دا دکەن، و دلێ خو ب ھندی خوش
 دکەن، دبێژن: ئەم فلان کاری باش یێ قورئانی یان ھەدیسی گۆتی دی
 کەین، و ئەو گونەهێن مە کرین ھەمی دی بو مە ئینە ژبێرن!

جاری گەلەک ژ وان گونەھان یێن خەلک دکەن، و ھزر دکەن ئەو
 ژ گونەهێن بچوبکن، ئەو ب خو ژ گونەهێن مەزن، و ئەقە یا غەریب
 نینە؛ چونکی گاڤا گونەھ ل بەر مروقی بوو تەشتەکی سقک، و ئەو فیتری
 کرنا گونەھێ بوو دەمەکی درێژ پێقە ناچت گونەهێن مەزن د چاقتێ وی
 دا دی بچویک لی ئین، ما ھوین نابینن گەلەک ژ وان تەشتێ ئەقرو
 ل بەر مە بووینە تەشتێ عەدەتی، دەمەکی ل نک مروقتێن خودان عار
 گەلەک دکریت بوون؟ قیجا ھزر نەکەن گەلەک ژ وان گونەهێن ھوین ھزر
 دکەن دبچویکن ل نک خودی و پێغەمبەری وی دبچوبکن، گەلەک ژ وان
 تەشتێ ئەقرو ل بەر مە ژ ئاف قەخوارنی ب ساناھیتەر لی ھاتین،
 د چاقتێ خودیتناسان دا ئەو تەشت بوون یێن خودانی دبنە ھیلاکی!

پشتی څی هشیارکړنې، دځیت هم بزاینې کو ټو کارېن ټایهت و
حه دیس دبېژن کو گونه هین بچوبک پی دیننه ژبېرن، ل سهر سی دهره جان
دیننه لیکه کړن:

یا ټیکې: ټو کار ژ بهر نه بوونا ئیخلاصی ل نک وی که سی یی
وان دکهت، یان ژ ی بهر بی سهر وبهری و نه دورستییا کرنا وی بو وان
کاران، ټو ناگه هنه وی هیژی کو بشین چو گونه هان ژی بېهن، د گه لهک
حه دیسان دا هاتییه کو هندهک مروځان باشییان دکهن، وهکی: نقیژ و
روژی و خواندنا قورئانی، بو نمونه، بهلی ټو کاری وان بهوسته کی
ب سهر سهری وان ناکهفت، و خودی وی ل ناچقاچین خودانی ددهت،
څیجا توچ دزانی کانې ټو کاری ته کری یی وه سایه یان نه؟

به لکی ټو دهرمانی تو څه خو ی ب وی هیژی نه بت ئیسا ته بیهت!
یا دوپی: دبت ټو کاری باشی مروځ دکهت بگه هته وی دره جی کو
گونه هین وی یین بچوبک ژی بیهت، بهلی پا ټو نه شیتته گونه هین
مه زن، څیجا یین بچوبک چوون دی چ ل یین مه زن که ی؟

یا سیپی: و به لکی ټو کار ب ئیخلاص و دورستییه کا وه سا
بیته کړن کو بشیت گونه هین بچوبک و هندهک یان هه میپن مه زن ژی
ژی بیهت، و ټه څه یه یی خودان پی سهر فراه دبت، و خیری ژی دبینت،
خودی وی ب رزقی مه هه مییان بکهت.

پشتی ژ ټه څا بوری بو مه دیار بووی کو کرنا گونه هتییه مه زن ترین
ټه گهر مروځ د دنیای موته لا بیت، و باشتین و ب مفاترین دهرمان
ټه وه مروځ خو ژ هه می رهنګین گونه هان بده ته پاش، و ټه گهر جاره کی
ټو که فته داځین گونه هه کی ههر زوی ټو ژی تو به بکهت، و ل خو
بزځرت و وان کارېن باش بکهت یین گونه ه پی دیننه ژبېرن، مه دځیت

به‌حسّی هندهک ژ وان گونه‌هان بکه‌ین ییّن به‌لایّ ب سهر خودانی دا دئینن، و وی تووشی موصیبه‌تین مه‌زن د دنیا‌یی و ئاخره‌تی دا دکه‌ت؛ دا ئەم خو ژئ بدینه پاش، و به‌لکی ئیک ژ شان گونه‌هان بت ییّن پسپارکه‌ری مه‌ ژئ پی موبته‌لا بووی، هیقی و دو‌عایا مه‌ ژ خودی ئەوه ئەو (عافییه‌تی) ب رزقی مه‌ هه‌مییان بکه‌ت.

هزرا خه‌له‌ت ژ خودی مه‌زنترین ده‌رده

پشتی مه‌ به‌حسّی ره‌نگ و جوینین گونه‌هی کری، مه‌ دقیت به‌حسّی هندهک ژ وان گونه‌هین به‌لاف بکه‌ین، کو دبت ئیک ژ وان ئەو بت یا پسپارکه‌ر تووشبووی، و بوویه ئەگه‌ر کو ئەو پی موبته‌لا بت و نه‌شیت خو ژئ خلاص بکه‌ت، وه‌کی وی د پسپارا خو دا گو‌تی..

مه‌زنترین گونه‌ه ئەوه هزرا مروّقی د ده‌ر حه‌قا خودی دا یا دورست نه‌بت، یه‌عنی: مروّف هزرا خه‌له‌ت ژ خودایی خو بکه‌ت، و ئاشکه‌رایه کو ئەفه ئەنجامی نه‌نیاسینا مروّقی یا دورسته بو خودی، ئەوی دورست خودایی خو نه‌نیاست، دی هزرتن خه‌له‌ت ژئ که‌ت، و ئەوی هزرا خه‌له‌ت ژ خودی بکه‌ت، ل دنیا‌یی و ئاخره‌تی دی خوساره‌تان بت، وه‌کی خودایی مه‌زن دبیرت: ﴿وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِّمَّا تَعْمَلُونَ ۖ وَذَٰلِكُمْ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرَدْتُمْ فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۚ﴾ (فصلت: ۲۲-۲۳) یه‌عنی: به‌لکی هه‌وه هزر دکر کو خودی گه‌له‌کی ژ کریارتن هوبن دکه‌ن نزانت. و ئەو هزرا هه‌وه یا خراب یا کو هه‌وه ب خودایی خو دبر هوبن تیرن، قیجا هوبن ئەقرو بوونه ژ زیانکاران.

مه‌عنا: ده‌مى وان سالوڅه‌ته‌ک ب دورستى ژ سالوڅه‌تین خودايى خو نه‌زانی کو (زانینا وی یا به‌رفره‌هه ب هه‌ر تشته‌کى مروڅ دکهن)، وان هزره‌کا خه‌له‌ت ژى کر ده‌مى هزرکرى ئه‌و دشین هنده‌ک تشتان بکه‌ن بیى خودى ب وان به‌سه‌ییت.

ژ به‌ر څى چه‌ندى ئیکه‌مین تشتى واجب ل سه‌ر مروڅى ئه‌وه ئه‌و خودايى خو ب دورستى بنیاست، و سالوڅه‌تین وی بزانت، و ژیده‌رى مه‌ یى ئیکانه بو نیاسینا خودى ب ذات و صیفاتین وی څه گوټنا وییه د قورئانى دا، و گوټنا پیغه‌مبه‌رى وییه -سلاف لى بن- ئه‌وا د سوننه‌تا دورست دا بو مه‌ هاتییه څه‌گوهاستن، و هه‌ر ئیکى ب ریکه‌کا دی نیاسینا وی بخوازت ئه‌و وی ب دورستى نانیاست، به‌لکى ئه‌و دى هزره‌کى وه‌سا ژ وی که‌ت یا د گه‌ل که‌مالا وی یا پیروژ نه‌گونجت، و دژى ناف و سالوڅه‌تین وی بت، و گومان تیدا نینه ئه‌ف هزرا خه‌له‌ت یا ئه‌و ژ خودايى خو دکه‌ت دى بته ئه‌گه‌را هندى ئه‌و د ژيانا خو هه‌میى -نه‌ یا هزرى و دینی ب تنى- دا ژ ده‌سپیکه‌کا خه‌له‌ت ده‌ست پى بکه‌ت، و دورست نه‌چته‌ پى، و که‌نگى هه‌وه دیتییه دووماهییا وی که‌سى یا دورست بت ئه‌وى هه‌ر ژ ده‌سپیکى خه‌له‌ت چوییه ریکى؟!

د نایه‌ته‌کى دا خودايى مه‌زن به‌حس و وان که‌سان دکه‌ت یین هزرا خه‌له‌ت ژ خودايى خو دکهن، و گه‌فه‌کا دژوار ل وان دکه‌ت ده‌مى دیبژت: ﴿الطَّائِفِينَ بِاللَّهِ ظُلُّ السَّوْءِ عَلَيْهِمْ ذَايِرَةُ السَّوْءِ وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَلَعَنَهُمْ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَهَنَّمَ وَسَاءَتْ مَصِيرًا ۝﴾ (الفتح: ۶) یه‌عنى: ئه‌وین هزره‌کا خراب ژ خودى دکهن.. عه‌زاب و ئه‌و تشتى وان پى نه‌خوش بت بو وان بت، و غه‌زه‌با خودى و دویکه‌فتنا ژ په‌حما وی بو وان بت، و خودى ئاگرى جه‌هنه‌مى بو وان ئاماده‌کرییه، و ئه‌و پیسه‌ جه‌ه یى ئه‌و دى چنى.

و ئەو كەسپىن ئەف ئايەتە ئىشارەتتى ددەتتى و قى گەفا دژوار لى دكەت، ئەو كافىر و منافق بوون يىپن ھزر كرى كو خودى پىغەمبەرى خۆ و وان خودان باوەرپن د گەل دا ب سەرنائىخت، و پشتەقانىيا وان ناكەت، و دىنى خۆ زال ناكەت.. مەعنا دەمى وان ئىك ژ سالۆخەتپن خودى ب دورستى نەنياسى كو پشتەقانىيا وى يا بەردەوامە بۆ پىغەمبەرى و خودان باوەران، وان ھزر كر ھەر جارەكا خودان باوەر و كافىر د شەپرەكى دا گەھشتنە ئىك، كافىر ژ بەر ھىزا وان يا ماددى و ھژمارا وان يا زىدە دى ب سەركەفن، و موسلمان دى شكپن، و قى ھزرا خەلەت ئەو بۆ ھندى پالدان كو باوەرىپى ب ئىسلامى نەئپن، قىجا ھندەك ژ وان خۆ ل پشت پەردەپى نىفاقى قەشارت، و ھندەك ژ وان كوفرا خۆ ئاشكەرا كر، و قى دەسپىكا وان يا خەلەت د دنياپى دا ئەو گەھاندنە دووماھىيەكا خراب، كو شكەستن ورەزىلى بوو، و ل ئاخەرتى ژى ئەو گەھاندنە دووماھىيەكا خراب كو جەھنەم بوو.

ژ ئەقا بۆرى بۆ مە دئىتە زانپن كو ھەر جارەكا مەرۆقى سالۆخەتەكى ب تنى ژى ژ سالۆخەتپن خودى ب دورستى نەنياسى، ئەو دى بەرى خودانى دەتە ھزرا خەلەت ژ خودى ئەوا سەرى دكېشتە تىچوونى ل دنياپى و ئاخەرتى. و دبت ئەو ھزرا خەلەت ھندەك جارن بەرى خودانى بەدەتە شركى، رىمەتپى، بىدەئى.. يان گونەھى و خرابىپى.

بەرى خۆ بدە وان كەسان ئەوپن د عىبادەتى دا واسطەيەكى دئىخنە د ناڤەرا و خودى دا، وەكى ئەھلى جاھلىيەتتى ژ موشرىك و كافران ئەوپن ھندەك خوداوەندپن ژ درەو دئىخستە ناڤەرا خۆ و خودى دا و دگوتن: ھەما ئەم پەرستنا وان دكەپن دا ئەو مە نىزىكى خودى بكەن.

يان ئەهلې بېدعە و ئەھوانان ئەوېن ھندەك وەلى و چاك و قەبر و مەزاران ژ نەزانين دئېخنە د ناڅېهرا و خودئ دا د كرنا دوعايان دا، و دبېژن: ئەم ھەوارېن خۆ دگەھينېنە فان دا ئەو جاھى خۆ يى بلند ل نك خودئ بۆ مە بگەنە واسطە، بەلكى خودئ مە بدەتە ب خاترا وان و وى بۆ مە بگەت يا مە دڤيت.

يان ئەهلې گونەھى ئەوېن لايى رەحمى ب تنى ل نك خودايى خۆ دبېن، و ژ بېرا خۆ دبەن كو خودايى وان يى عەزاب دژوارە ژى، ڤىجا ئەو ب كەيف و پشتراستى ڤە قەستا ھەمى رەنگېن گونەھان دگەن، و ھزرا توبى ناكەن، ب ھىجەتا ھندى كو مانى خودئ يى ب رەحمە، و وى چو مننەت ب طاعەتې مە نېنە.

و ھوسا ھەر كىماسى و (خەلەلەكا) دگەفتە د نياسينا مرۆڤى دا بۆ خودئ، دبته ئەگەر كو ئەو ھزرەكا خەلەت ژ وى بگەت، ئەو ھزرا بەرى وى ددەتە كار و كرىار و رەفتارى نەدورست.

د ئايەتەكى دا خودايى مەزن ئىشارەتې ددەتە وى ئەگەرا سەرەكى يا د پشت شرکا موشركان را ھى و دبېژن: ﴿وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ﴾ (الزمر: ٦٧) يەعنى: وان موشركان ب دورستى خودئ نەنياسييه، و وان ئەو ب تمامى مەزن نەكريبە وەكى ئەو يى ژ ھەژى، و ئەو ئەوہ يى ژ بەر شيانا خۆ يا مەزن عەدرى ھەمىيى رۆژا قىامەتې ب مستەكى دگرت، و عەسمان د دەستى وى يى راستى دا دپىچاينە.. وان ئەف ژ خودايى خۆ نەزانييه، لەو وان د گەل وى پەرستنا وى تشتى كر يى نە مفای و نە زيانى نەگەھينت، و وان ھندەك ئافراندى ئينانە پىزا ئافراندهرى، و خودئ يى پاك و پىروز بت ژ وى شرکا ئەو دگەن. و

ژ څي ټايه تي دټيټه زانين كو: ټه گهر وان خودايي خو ب دورستي
 نياسيبا وان چو شريك بو وي د پهرستنې دا نه ددانان.
 و ل سهر څي بناخه يي گشتي تو ههر كهسه كي ژ ريكا راست لادهت
 قياس بكه، څيچا لادانا وي يا مهزن بت يان يا بچويك بت، و ټهوي
 بڅيت خو ژ لادانين چهپ و خوار بده ته پاش، دڅيت بهري ههر تشته كي
 هزارا خو د دهر حقا خودايي خو دا راست بكهت، و هزارا وي راست
 نابت ټه گهر ټهو وي ل سهر زانينه كا درست نه دانت.

گوټنا بي زانين ل سهر نافي خودي مه زانين خرابيه

ل سهر بناخه يي څي گونه ها مهزن ټهوا مه به حس ژيکري، خرابيه كا
 دي يا مهزن دټيټه ټاڅا کرن ټهو ژي ټه څه يه: ټهو مروڅي هزارا خه لهت
 ژ خودي دکهت، ژ نک خو و بي زانين د دهر حقا خودي دا دټاخفت، و
 ژ دره و ل سهر نافي وي دټاخفت، تشتي دبه ټه گهرا هندي كو گه لهک
 جارن ټهو خودي د چاڅين خه لکي دا کریت دکهت و دشکيت.
 و مه ته لا څي خرابي يي (گوټنا بي زانين د دهر حقا خودي دا) و وي
 گونه ها مهزن يا بوري د گه ل مه (هزارا خه لهت ژ خودي)، وه كي مه ته لا
 کرن و به لا څکرنا بيدعي و يا گونه هي يه، هندهک زانيان مه يين بهري
 دگوټن: ((ټبليس ژ گونه هي پتر حه ز ژ بيدعي دکهت؛ چونکي دبت ټهوي
 گونه هي دکهت هزارا ټويه کرنی بکهت، به لي ټهوي بيدعي دکهت هزارا
 ټويه کرنی ناکهت)).

بوچي؟

چونکی بیدعهچی هزر ناکهت ئەو یی کارهکی خراب دکهت، قیجا
 بوچی ژئی تۆبه بکهت؟ نه وهکی گونههکاری ئەوی باوهر دکهت کو ئەو
 تشتهکی خراب یی دکهت، و مروث ژ تشتی خراب تۆبه دکهت، و
 گهنههکار بارئ خو گران دکهت لهو تو دبینی ئەو گاځین خو ل سهر ریکا
 چوونا بهر ب خودی قه گهلهک هیدی هیدی دهاقیت، بهلی مروقی
 بیدعهچی نه ب تنی چوونا وی ل سهر ریکا بهر ب خودی قه یا سسته،
 بهلکی ئەو ل سهر ریکا خهلکی ژی دروینته خواری و وان ژ چوونی
 سست دکهت، و بهری وان ژ ریکی ددهته پاش!

ئەو کهسی هزرا خهلهت ژ خودی بکهت -وهکی مه گۆتی- ژيانا خو
 ل سهر بناخهیهکی نه یی دورست ئاڤا دکهت، لهو خوسارهتی ب دهست
 قه دئیت، بهلی دبت ئەف خوسارهتییه یا تاییهت بت ب وی قه، نه
 وهکی وی کهسی یی بی زانین ل سهر ناڤی خودی دئاخفت، و ژ نک خو
 د دهر حهقا خودی و ناڤ و سالۆخهتین وی دا خهبر ددهت، جاری ئەقه
 ژی وهکی یی بۆری خو خوسارهت دکهت؛ چونکی هزرا خهلهت ژ خودی
 دکهت و دبیرت، و زیدهتر ژی ئەو قی هزرا خهلهت د کراسی زانینی دا
 پیشکیشی خهلکی دکهت، و ژ وان دخوازت ئەو قهناعتی پی بینن، و
 وی وهک راستیهک بزائن، و ئەو دهستهکین بیدعهچی د چارچووقهیی
 عهقیدی دا، یین ل درژییا دیروکا ئیسلامی پهیدا بووین، وهکی:
 خهوارج و موعتهزله و موعهططیله و موشه‌بیمهه.. هتد پهیدا بووین،
 ئەو ل سهر بناخهیی قی خرابییا مهزن هاتبونه دانان، وان گۆتین خو
 د دهر حهقا خودی و ناڤ و سالۆخهتین وی دا نه ژ کیتاب و سوننهتی
 بهلکی ژ عهقلی خو یی خاف وهرگرتن، و هزرا خراب ژ خودی کر، و
 خهلهت چوونه ری، و ئەو ب قی چهندی ب تنی رازی نه‌بوون، بهلکی

وان کار بو هندی کر کو ئهو شان گوټنن خو د ناف ئوممه تی ژی دا به لاف کهن، دا هزر و بیرن وان بگوهوړن، و ځی چهندي مه زترین خرابی د ناف ئوممه تی دا پهیدا کر، ئهو خرابیا هتا ځی گاځی ژی کارئ خو ځی خراب ل سهر گه لهک وان کهس و کو م و دهسته کان ههی یین ب ناځی ئیسلامی دئاخفن و کاری بو دکهن.

لهو مروځی هز بکهت مویته لا نه بت، دځیت خو ل ځی مه سه لی ژی هشیار بکهت، بی زانین د دهر حه قا خودی دا نه ئاخفت، و گوهداریا وان کهسان ژی نه کهت یین بی زانین د دهر حه قا خودی دا دئاخفن. و هه ژبیه بیژن کو ئاخفتنا بی زانین د دهر حه قا خودی دا دو چه قین سهره کی ژی دچن:

چه قی ئیکي: مروځ دویر ژ کیتاب و سونه تی و ل دویش عه قل و تیگه هشتنا خو، به حسی ناف و سالوځه تین خودی بکهت، وه کی مه به حس ژی کری.

چه قی دوپی: مروځ بیی ده لیله کی دورست و ل دویش گیلوی خو شریعت و قانونه کی بدانت، و بیژن: ئه ځه یه یا خودی گوټی و هز کری ئه م ل دویش بچین و کاری پی بکهین. ئه ځه هردو بناخه نه د ئاڅا کرن و به لافکرنا خرابیی دا.

ژوداری ده رگه هی خرابیین مه زنه

خودی عه رد و عه سمان ل سهر دادییی داناینه، و وی پیغه مبه ر و کیتابین خو ژی هه می بو هندی هنارتینه دا خه لک دادییی ب کار بین، وه کی وی ب خو گوټی: ﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنْزَلْنَا مَعَهُمُ

اَلْكِتٰبَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ ﴿٢٥﴾ (الحديد: ٢٥) يه‌عنى: ب راس‌تى مه پيغه‌مبه‌رين خو ب ده‌ليلين ئاشكه‌را هنارتن، و كيتاب ب ئه‌حكام و شريعت فه مه د گه‌ل وان ئينا خواري، و مه ته‌رازي ئينا خواري؛ دا مروث ب دادبيري سهرده‌ريبي د گه‌ل ئيك و دو بكهن. ژ بهر قى چهندي زورداري و ستم ل نك خودى مه‌زنترين گونه‌هه ژ لايى مروثى فه دئته‌كرن، چونكى ئه‌و وى بناخه‌يى دله‌قينت يى هه‌بوون ل سهر هاتيه‌ ئافاكرن!

و ئه‌گه‌ر ئه‌م باش هه‌زا خو د وان گونه‌هان دا بكه‌ين يين ل سهر روبي عه‌ردى مه دئته‌كرن، و ئه‌م وان هه‌ميان ب وينه‌يى خانيه‌كى ته‌شيه‌ بكه‌ين، ئه‌م دى بينن زولم و زورداري ئه‌و ده‌رگه‌هى ئيكانه‌يه يى به‌ري مروثى دده‌ته وى خانى، له‌و ئه‌م دبinnen ئيسلام زولم و زورداريى ب ره‌نگه‌كى گه‌له‌كى كريت نيشا مه دده‌ت؛ دا ئه‌م خو ژى بده‌ينه پاش.. و ئه‌گه‌ر ئه‌م ل بيرا خو بينينه فه كو ئيسلامى د شريعه‌تى خو دا پاراستنا پينج تشتان فه‌ر ديتيه‌، و پاراستنا وان ژ مه‌خسه‌دين شه‌رى هژمارتيه‌، يين كو دين د بنيات دا بو پاراستنا وان هاتى، و گه‌له‌ك جارن كتيبين شريعه‌تى ناقي: (مقاصد الشرع) يان (الضروريات الخمس) ل سهر ددان، مه گو‌ت: ئه‌گه‌ر ئه‌م بيرا خو ل قان هه‌ر پينج تشتين فه‌ر بينينه فه، دى بو مه ئاشكه‌را بت كو -ب ديتنا ئيسلامى- در‌ئكرنا ده‌ستى زورداريى ل سهر وان، بناخه‌يه د به‌لا‌ئكرنا خرابكاري و فه‌سادى د ناف جفاكا مروثان دا، و ئه‌وه پتر ژ هه‌ر تشته‌كى مروثان تووشى به‌لايى دكه‌ت، له‌و ئيسلام ب توندى ريكى ل قى زورداريى دگرت، دا مه‌صلحه‌تا مروثان يا دينى و دنيايى پاراستى بمينت.

به حسی پشکا ئیکئی ژ قئی گونههئ کریمه، ئەم دئ ژ پشکا دویئ دەست
پئی کهین، کو زۆرداریا ل سەر رحییە.

زۆرداریا ل سەر رحئ

کریتترین پەنگئ زۆرداریی ل نک هەر کەسەکی عەقلەکی دورست
هەبت، زۆرداریا ل سەر وئ رحییە یا خودئ دای، ژ بەر کو هەر
تشتەکی د قئی دنیا یی دا هەبت بەلکی بیته بەدەلقە کرن ب تنئ رح تی
نەبت، کەس نەشیت وئ بەدەل قەکەت، و ئەو رپیازا خودئ د دنیا یی دا
بۆ رحئ دانای ئەو ئەو بۆ هەر کەسەکی جارەکا ب تنئ دئیتەدان، و هەر
جارەکا ئەو چوو یان هاتەبرن، ئەو قەت نازقێرتە قە، و چونکی دانا رحئ
ب ئەمرئ خودئ ب تنییە، دقیت برنا وئ ژئ ب وی ب تنئ بت، و
کەس تیکەلی وئ چەندی نەبت، و هەرچەندە وی د قەدەرا خۆ یا ئەزەلی
دا هەندەک شیان د برنا رحئ دا یا دایە مرۆقی ژئ، بەلئ وی ئەف کارە
ژ مرۆقی حسیب کریمە تاوانەکا مەزن یا دقیت ئەو خۆ نیزیکی نەکەت،
و وی حوکم دایە کو هەچیئ ب قەصد قئی تاوانئ بکەت ئەو دئ خۆ
تووشی جزایەکی دژوار کەت، دەمئ گۆتی: ﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا
فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا﴾ (النساء: ۹۳)
یەعنی: هەچیئ تەعدایی ل خودان باوەرەکی بکەت و
ژ قەستا و بی حەق وی بکوژت جزایی وی جەهەنمە، هەر و هەر ئەو دئ
تیدا بت، د گەل غەزەبا خودئ و دەرکەفتنا ژ رەحما وی، و خودئ
دژوارترین عەزاب بۆ وی ئامادەکریمە ژ بەر قئی تاوانا مەزن یا وی
کری..

و ژ بلی قی جزایی کو دی ل ئاخړه تی گهته وی، و هتا خه لک خو ژ قی تاوانی بده نه پاش، شریعتی جزایه کی دی یی دنیایی ژی دانا سهر وی نهو ژی نهفهیه نهو بیته کوشتن، نهگهر مروقتین کوشتی داخوازا قی چهندي بکهن و ل وی نهبورن، و نهفهیه یا قورئانی ناقي (قیصاصی) ل سهر دانای، و وهکی ئاشکهره نهو هقی مروقتین کوشتییه، لهوا نهو دشین وی داخواز نهکهن و ل کوژهکی ببورن.

و ژ بلی هقی خودی نهو یی ل ئاخړه تی ب چوونا کوژهکی بو جههنه می دئیه ستاندن، و هقی مروقتین کوشتی نهو یی ل دنیایی ب کوشتنا کوژهکی دئیه ستاندن، هقه کی دی دمینت نهو ژی هقی کوشتی ب خو به، و نهفه ژی ل ئاخړه تی ژ کوژهکی دئیه ودرگرتن، قیجا نهگهر کوژهکی ژ دل تویه کر و ژ کار یی خو په شیمان بوو، و خو ب دهست مروقتین کوشتی ه بهردا؛ دا نهو بکوژن، یان لی ببورن نهگهر وان قیا، هنگی هقی خودی ب تو یی، و هقی مروقتین کوشتی ب تولقه کرنی یان لیبوری نی رادبت، و هقی کوشتی ب خو دمینت، ل قیامه تی خودی ژ قهنجیا خو هند دی دته وی هتا نهو ل کوژهکی خو ببورت، قیجا نه هقی قی بهرزه دبت، و نه تو با قی زه عی دبت.

و هندی هند تاوانا کوشتنی یا مهزنه، خودایی مهزن د نایه ته کی دا کوشتنا مروقه کی بی گونه دئینه ریژا کوشتنا مروقان هه مییان، دهمی دبیرت: ﴿ مِنْ أَجْلِ ذَٰلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا ۖ ﴾ (المائدة: ۳۲) یه عنی: ژ بهر قی تاوانا کوشتنی مه بو ئسرائیلیان کره شریعت کو هه چیی نه فسه کی بی تولقه کرن، یان ژ بهر کرنا خرابکارییی و دوژمناتییا شریعتی خودی ل دنیایی بکوژت، ههر وهکی

وی مروّث هه می کوشتین، و هه چییی خو ژ کوشتنا نهفسه کا خودی
 حرام کری دا پاش ههر وهکی وی مروّث هه می زیتندی کرین.
 ل سهر قی بناخهیی دقیت مروّث گهلهک و گهلهک یی هشیار بت،
 و قهت خو نیزیکی قی پهنگی زۆردارییی نهکته، و کاری بو هندی
 بکهت کو ئهو ژ دنیایی دهرکهفت بیی کو خوینا مروّقهکی بی گونهه
 ب دهستین وی قه بت؛ دا ل دنیایی و ئاخرهتی شهرمزار نهبت، چونکی
 د هه دیسه کا دورست دا یا بوخاری و موسلم ژ عهبدللاهی کوپری
 مهسعوودی قه دگوهیزن هاتییه کو: ((ئیکه مین تشتی مهحکه ما وی
 د گهل مروّثان دئیته کرن پوژا قیامهتی، خوینه)). مهعنا: بهری ههر
 تشتهکی حهقی خوینی دئیته وهرگرتن، و خوسارهتی بو وی بت یی وی
 پوژئی دئیت و خوینا خهلهکی د ستویی وی دا، ئهو دی چاوا شیت
 دهیندارین خو رازی کهت، و دهستین وی دقالا؟!

زۆرداریا ل سهر نفشی یان نهعداییا ل سهر ناموبسی

تهعداییا ل سهر ناموبسی، کو دبتته تهعدایی ل سهر نفشی مروّقی،
 ژ بهر کو (نهسهب) تیکه لی ئیک دبن، و حهق و حقووقین خهلهکی
 دئینه بهرزه کرن، و پاقری و تهناهییا مالان دئیته خرابکرن، گهلهک یا
 جودا نینه ژ تهعداییا ل سهر رحی. ئیمام ئهحمده دبیرت: پشتی کوشتنا
 نهفسی ئهز تشتهکی ژ زنايي مهزتر نابینم، و خودی ههرامییا وی
 تهئکید دکته ده می دبیرت: ﴿وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ
 النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ۖ يُضَاعَفْ لَهُ

الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدُ فِيهِ مُهَانًا ﴿٦٨﴾ (الفرقان: ٦٨-٦٩) يهعنی: و
 ټهوتن تهوحیدا خودی دکهن، و ژ بلی وی دوعایان ژ کهسی دی ناکهن و
 پهرستنا کهسی ژی ناکهن، و وی نهفسی ناکوژن یا خودی کوشتنا وی
 حهرامکری، وهسا تی نهبت ټهو وی تشتی بکهت کو خو پی هیژای
 کوشتنی بکهت، و زنايي ناکهن، و ههچیپی وه بکهت ټهو ل ئاخرهتی
 دی گههته جزایی خو. رږژا قیامهتی عذاب دی بو وی دوقات بت، و
 ټهو رهنیل و بی بها ههر و ههر دی مینته تیدا.

و وهکی ټهم دبیین خودایی مهزن د قی ئایهتی دا ملی شرکی و
 کوشتنی و زنايي دا د گهل ئیک، و ټهو وهکی ئیک هژمارتن، و جزایی
 وان یی ئاخرهتی ژی کره ئیک جزا کو ههرمانا د وی عذاب دایه
 یا ل سهر وان دئیه دوقاتکرن. و دقیت ټهم ژ بیر نهکهین کو جزایی فان
 ههرسی گونههان یی دنیايي ژی ئیکه کو کوشتنه.

و دا کو تاوانا زنايي د چاځین خهلکی دا کریت بیت، د ئایهتهکا دی
 دا خودایی مهزن دبیزت: ﴿وَلَا تَقْرُبُوا الزَّيْفَ إِنَّهُ كَانَ فَحِشَةً وَسَاءَ سَبِيلًا﴾ (الإسراء: ٣٢) و وهکی ټهم دبیین ټهف ئایهته خودان باوهران ددهته
 پاش کو ټهو نیزیکی زنايي ببن، مهعنا: نه بهس چی نابت ټهو قی
 کاری بکهن، بهلکی ههر تشتهکی وان نیزیکی وی ژی بکهت دقیت ټهو
 نهکهن، پشتی هنگی ئایهتی ئاشکهرا کر کو قی کاری دو گرفتاریین خو
 ههنه:

یا ئیکتی: ټهو (فاحیشهیه) و (فاحیشه) د زمانی عهرهبان دا بو
 وی تشتی دئیه گوتن یی کریتیا وی گههشتیه دووماهی دهرهجه،
 یهعنی: کریتی ژ ویری وشفهتر نهبت!

يا دويي: نهو ريکۀ کا خرابه، و ناشکۀ رايه کو ههچيبي ل ريکۀ کا خراب بچت، نهو ريک دئ بهري وي دهته دووماهي و نهجامه کي خراب.

مهنا: نهگهر مروث بدهته عهقلي خو، و هزرا خو د قئ تاواني دا بکۀ، دئ بينت نهو ژ دو لايان قه يا خرابه:

ژ لايي وي کاري دئته کرن ب خو قه، چونکي نهو زورداريه کا مهزنه ئيکۀ مين جار ل سهر بهايين جقاکي، پاشي ل سهر حورمه تا ماله کي، پاشي ل سهر مافي کسه کي، و نهو ژ بنبرنه بو وي ستوبنا مه صلحه تا مروثان خو ل سهر دگرت کو پاراستنا پيروزييا مالييه نهوا دبتۀ لبنهيا سهره کي د قائيم کرنا ديورئ جقاکي دا.

و ژ لايي وان نهجامين ويرانکهر قه يين ب دويث قئ کاري دا دئين، ژ خراب کرنا ژنکي بگره، نهوا ههر جاره کا خراب بوو ژياني ههميي د گهل خو خراب دکۀ، و هتا تو دگه هيه خراب کرنا وي سيسته مي يئ زبده بوونا جيہانا مروثان ل سهر هاتييه ئاڤا کرن، و گوهورينا وي ب سيسته مه کي وهسا يئ گه لۀک حيوانه ت ب خو ژي پئ رازي نه بن! ژ بلي وي بي باوهر بيا د ناڤ خه لکي دا به لاف دبت، و وان ئيشين زبده دبن، و وي ئابورا زه عئ دبت، و وي نه سه با شيلي دبت، و وي دلما ن و ليککۀ فتن و هتا کوشتنا پهيدا دبت.. و گه لۀک نهجامين دي يين خراب کو نه م نه شين ههمييان ل قيئري بهر مئيرين.

د نايه ته کي دا خودايي مه زن به حسئ وان خودان باوهران دکۀ نه وين ئيفله حي دببن، و ئيفله ح سهرکۀ فتن و ب دهستقه ئينانا مه خسه د و مرادييه، يه عني: به حسئ وان کسان دکۀ يين کو د دنيايي و ئاخره تي دا دگه هنه مرادين خو، و ب سهر دکۀ فن، خودايي مه زن چهند

سالوځه ته کين وان دهرميټ و ټيک ژ وان نهغه يه: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأُفْرُوجِهِمْ حَافِظُونَ﴾ (المؤمنون: ۵) يه عني: ټهوين نامويسا خو دپاريزن، مه عنا: زنايي ناکهن.. و ژ ځي دټيټه زانين کو ټهو ژن و ميړين قهستا ځي فاحيشي دکهن، و خو ژ ځي کړيتيبي نه دهنه پاش، ټهو نه د ژيانا خو دا و نه ژي پستي مرنا خو ب مراد ناکه ځن، و ما چاوا ټهو کس دى ب مراد که ځت يي خوشيا خو ل سهر غشي و خيانه تي و ته عدايا ل سهر حقي که سه کي يان ماله کي يان جفا که کي ټاڅا دکه ت؟

و تشتي ژ هه ميبی کړيتتر د ځي فاحيشي دا، يي کو واقعي بڼه جه- کړي ټهوه، کرنا ځي کاري دېته دهين ل سهر خوداني، و گرفتاريا مه زن ټهوه ټهو دېنه کي ب ريبايه ژي! يه عني ټهو که سي ل دويث فاحيشي و نامويسا خه لکي بگه رپيټ، و به لکي زه حمه تي ژي ب ځي کاري څه دبينت، و سه فهرئ بو دکه ت و مالي خهرج دکه ت، ټه څ کاره ب ساناهي و بي زه حمه تا سه فهرئ و خهرج کرنا مالي دى د گهل مال و نامويسا وي ټيټه کرن! وه کي کوشتنی، ما د که ځن دا نه هاتييه گوټن: مزگينيا کوشتنی بده وي يي کوشتنی دکه ت؟

هندهک ژ کړيتيا ځي تاواني:

دهمي پيغه مبه ر -سلاف لي بن- به حسي وان تاوانان دکه ت يين شريعه تي حوکمي کوشتنی ل سهر خودانان داناي، ژ وي که سي ده ست پي دکه ت يي ژن ټينا بت يان شوي کر بت و زنايي بکه ت (الشيبي الزاني) و نهغه ژ بهر هندييه -وه کي زانا دبېژن- چونکي دبت ټهو به لا فترين تاوان بت د ناف خه لکي دا، و دبت د ناف مروځان دا گه لهک که س هه بن وي وهک تاوانه کا زيده کړيت نه بينن؛ چونکي پتر جاران ټهو ب رازييوونا هه ردو لايان دټيټه کرن، يه عني: ژ سه رځه سه رځه مروځ

دبیترت: هەر وهکی چو تهعدایی تیدا نینه، بهلئ ئەو ب خو ئەگەر مروڤ
 باش هزرا خو تیدا بکهت دئ بینت مهزنترین تهعدایی تیدا ههیه،
 چونکی ئەو کەسێ بهر ب زنايێ ڤه دچت ئیکه مین تهعداییا ئەو دکهت
 ئەو ئەخلاقی کەسێ بهرانبهەر (ژن بت یان میتر) خراب دکهت، و بهرئ
 وی ددهته دزیی و خیانهتی و غشی، و ئەو وی بهرئاتف دکهت، و
 مهخسهدا مه ب ئاتافی ل ڤیترئ غهزه ب و لهعنه تا جفاکێیه، چونکی
 ب دیتنا مروڤین ساخهلم ئەو کەسێ بهر ب ڤی کاری ڤه دچت مروڤهکی
 تاوانبار، و باشترین دهلیل ل سهر ڤی چهندي ئەوه ئەو ب خو ڤه بویل
 ناکهت ئەف کاره د گهل ئیک ژ خه لکی مالا وی بیته کرن.. باشه ئەگەر
 ئەو کارهکی باش و خوشه بوچی ئەو خه لکی مالا خو ژئ بیبار دکهت؟
 پشتی هنگی ئەو تهعداییه ل سهر نفسی مروڤان ژئ، و دبهته ئەگەر
 کو ئیک ژ دو تاوانان د گهل نفسی بیته کرن: کوشتن یان تیکه لکرن،
 ئەگەر ژ ئەنجامی ڤی کاری کریت زارۆکهک چیبوو برپارا ههردو لایان
 دئ بته ئیک ژ دوینان: یان ئەو ڤی زارۆکی بکوژن هیشتا ئەو نههاتییه
 سهر دنیا، و ئەڤه تاوانا کوشتنیه، یان ژئ ئەف زارۆکه -پشتی
 دبت- بو ئیکی بابی وی نهبت بیته پالدان، و ببهته شریکی مالباتهکا
 بیانی ژ وی د مال و میرات و نهسهبا وان دا، و ئەڤه تاوانا خیانهت و
 دزیییه، و ئەگەر هات و چو زارۆک چئ نهبوون ژئ بهسی ههردو لایین
 ڤی تاوانینه کو وان تشتهکی خودی حهرامکری وان بو خو حه لاکر، و
 ئەڤه تهعداییه ل سهر حهقی خودی د حه لاکرن و حهرامکرنی دا، و خو
 ل ریزا خودی دیت د دانانا شریعهتی دا، و بهلکی ژ بهر ڤی نهینییی
 بت دهمی پیغه مبهەر -سلاف لی بن- د گوتهکا خو دا ئاشکهرا دکهت کو
 دهمی زناکه زنايێ دکهت، ئەو وی کاری ناکهت و ئەو یی خودان

باوهر^(۱)، مه‌عنا: ده‌مئی ئەو دەست ب ڤی کارئی خو دکەت، باوهرییا ب خودئی ژ دلی دەر دکەفت، ڤیجا هزر بکەن ئەگەر ئەو ل وی ده‌می بمرت ئەو ل سەر چ دین و مللەت دئی چت؟

کریتییا دی یا ب ڤئی تاوانی ڤه دئیت ئەوه ئەو ڤه‌ڤیرییی ب دویڤ خو دا دئیت؛ چونکی ئەگەر کەسەک ڤیری ڤی کاری بوو هەر مالەکی وی هە ی ئەو دئی د ڤیکئی دا خەرچ کەت. و ئەو عەمری خودانی ژی کورت دکەت؛ چونکی ئیشین کوژەک ل نک وی پەیدا دکەت، و ئەو ڤوڤرەشی و شەرمزارییی ب سەر وی دا دئیت، و وی د چاڤین خەلکی دا -ب تایبەتی مروڤین جامیر ئەگەر خو ژ خەلکی مالا وی ژی بت- بئ بها دکەت. و ئەو دلی بژاله دکەت و دبته ئەگەر کو به‌ری خودانی نەمینته ل مەصلحەتا مال و عەیالی وی، و ئەو چو خوشیی ب ژیا نا خو یا ژن و می‌رینییی نەبەت..

سئی تایبەتییین جزایی ڤئی تاوانی:

ژ به‌ر ڤئی هەمییی ده‌مئی ئەم به‌ری خو بدهینه وی جزایی یی ئیسلامی بو ڤئی تاوانی دانای دئی بینین وی سئی تایبەتییین خو هەنە د جزاییین تاوانی د دی دا نینە، تشتی کریتییا ڤئی تاوانی پتر بو مە به‌رچاڤ دکەت، چونکی تاوان هندی یا کریتر بت، جزا دئی یی مەزنتر بت، ئەو هەرسی تایبەتی ژی ئەڤه‌نە:

ئیک: جزایی زنا یی کوشتنا ب کریترترین ڤه‌نگه، کو ره‌جمه‌ه‌تا مرنی، و ئەڤ ڤه‌نگی عقوقی بو چو تاوانین دی نینە، و ده‌مئی ئەڤ عقوقه‌ بو هنده‌ک حالەتان هاتییه‌ سڤککرن جوت جزایه‌ک بو هاته‌ دانان

(۱) بوخاری و موسلم ژ ئەبوو هوریره‌ی ڤه‌دگوه‌یزن.

ئەو ژى جەلدىيە د گەل نەفیی يان گرتنا سالەكى. و كۆمكرنا دو جزايين
ب قى رەنگى بۆ ئىك تاوانى ل قىرى ب تنى دئىتە دىتن.

دو: خودى دىيىرت: ﴿وَلَا تَأْخُذْكُمْ بِهِمَا رَأْفَةٌ فِي دِينِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ
بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ﴾ (النور: ۲) يەنى: دەمى ھوين عقوبەيا تاوانا
زنايى ل سەر زناكەرەن ب جە دئىنن، بلا دلى ھەو ب وان قە نەبت.
مەنا: ھشيار بن رەھبەرن ھەو ب وان بلا ئىكا ھند ژ ھەو چى
نەكەت كو ھوين ھوكمى خودى راوھستىنن و شریعەتى وى ژ كار بىخن،
نە.. ئەو تاوانا وان كرى يا ھندى نینە رەھم ب وان بىتەبرن، و بۆچى
د جەئىنانا قى عقوبى ب تنى دا خودى گۆت: رەھمى ب وان نەبەن؟
ژ بلى كو كرىتيا تاوانا وان يا مەزنە -وەكى بەرى نوکە ژى مە گۆتى-
ئەگەر ئەم بەرى خۆ بدەینە ھەر تاوانەكا دى يا ھەبت دى بىنن ئەو
پالەدرى خودانى ب نك تاوانى قە دەت تىشتەكى سلبىيە وەكى
نەقيانى، كەرى، ھەسويديى.. ھتد، زنا تى نەبت ئەو پالەدرى وى
قىان و خوشىيە، پشتى ھنگى پتر جارەن ئەو ب رازىبونا ھەردو لايان
دئىتەكرن، لەو كوتەكى تىدا نینە، ئەگەر مەرۆف ژ قى لايى قە بەرى خۆ
بدەتە مەسەلى دبت وەسا ھزر بکەت ئەو كارى وان كرى تىشتەكى
شەخسىيە د ناڧەرە وان دا، و ژ پالەدرى عشق و قىانى پەيدا بوويە،
لەو دبت گەلەك كەس ھەبن دلى وان بىننە پىقە و مەيلى بۆ وان
بکەن، و بىژن: ھەما ئەم وان عقوبە نادەين! خودى گۆت: نە.. ھوين
د قى گۆشەيى را بەرى خۆ نەدەنە مەسەلى، و بىرا خۆ ل وان شوينوارين
مەزن و كرىت بىننەقە يىن ژ كارى وان پەيدا دبن؛ دا دلى ھەو ب وان
نەسۆرت، و ھوكمى خودى ل سەر ب جە بىنن.

سَيِّ: خودی گۆت: ﴿وَلْيَشْهَدْ عَذَابُهُمَا طَآئِفَةٌ مِّنَ الْمُؤْمِنِينَ﴾ (النور: ٢) يه‌عنی: ده‌میی هوبن وان جزا ددهن بلا کۆمه‌کا خودان باوهران ئاماده بین؛ دا ئەفه بېته پاشقه‌برن بۆ خه‌لکی کو ئەو خو ژ قئی تاوانی بده‌نه پاش.

ئەگەر و چاره یان دەرد و دەرمان

و ل قیژی ئەگەر پسیار بېته‌کرن (و به‌لکی مه‌خسه‌دا پسیارکه‌ری یا سه‌ره‌کی ژ ی هەر ئەفه بت): ئەری ئەو که‌سی تووشی قئی به‌لایی بیت، و پینلا قئی ده‌ریایی دۆر لی گرت بت، و ئەو د ناڤ خو دا نقۆ کریت، ئەری چاره‌یه‌ک بۆ هه‌یه ئەو پی ل پاقرییا خو یا بناخه‌یی بزقرت؟ یان ده‌رمانه‌ک بۆ وی هه‌یه ئەو ل دلی خو یی نساخ بکه‌ت و ساخه‌لم قه‌گه‌رییت؟

ئەم دبێژن: به‌لی، ماده‌م خودی چو دەرد بی دەرمان نه‌داینه، قئی ده‌ردی گران ژ ی ده‌رمانی خو هه‌یه، و ئەو ب دو رپیکانه:

رپیکا ئیکتی: خو‌پاراستن:

یان گرتنا ده‌رگه‌هی، به‌لکی خو کوله‌ک و په‌نجه‌ران ژ ی، ل به‌ر ده‌ردی دا ئەو نه‌گه‌هته مروقی.

رپیکا دوینی: چاره‌کرن:

یان ب کارئینانا وی ده‌رمانی ئیکسه‌ر ده‌ردی دبه‌ت، و ساخه‌لمیی دده‌ته خودانی.

و ئەف هه‌ردو رپیکه ب سانه‌ینه بۆ وی که‌سی د داخوازا ده‌رمانی دا بی راستگۆ بت، يه‌عنی: ب دورستی وی دقیت ده‌ردی خو چاره بکه‌ت،

و ئەو كەسى د گۆتتا خو دا يى درهوين بت، ئەگەر خو تو دەرمانى بکەيه
د دەستى ژى دا، ئەو دى بەرى خو ژى وەرگىرت و بىژت: ئەز چو
دەرمانان نابىنم!

و بەرى ئەم بەحسې خوپاراستنا ژ ځى دەردى و چاره کرنا وى بکەين،
دو تشتين فەر هەنە دځيت ئەم بىرا وى كەسى لى بينينه ځه يى ب ځى
دەردى موبته لا بووى، ئەو ژى ئەځه نە:

ئىك: دځيت وى عهقله كى وەسا هەبت فەرقى پى بىخته ناځه را
دەرجه يىن خوشى و نەخوشىيى، دا كو ئەو خوشىيا بلندتر و بەرده وامتر
بو خو هلبژىرت، و تەحە ممولانە خوشىيا كىمتر و نرمتر بکەت.

دو: دځيت وى ئىرادەيه كا وەسا ب هيز هەبت بشيت تشتى پى
بکەت يان نەكەت، يە عنى: پشتى ئەو ب عهقلى خو نە ب دلى خو
خوشى و نەخوشىيى دەسنیشان دكەت، وى هند ئىرادە هەبت بشيت وى
تشتى عهقلى وى هلبژارتى ب جە بينت.

بىي ڤان هەردو تشتين فەر چو دەرمان فايدهى ل وى ناکەن، و
پشتى ځى ژى دځيت ئەو بزانت كو دو ئەگەر پىن سەرەكى د پشت
پەيدا بوونا ځى دەردى را هەنە:

ئىك: پىشئىخستنا عشقا (وينه يىن ماددى) ل سەر ځيانا خودى.
دو: ب سەرئىخستنا (خوشىيىن بەروەخت) ل سەر مفايىن بەرده وام.
ځيان ب خو تشته كى خوشتقى و ب مفايه بو دلى، و ژ بەر وى
خوشىيى يا مروڤ د ځيانى دا دبىنت هەردەم ئەو خو پىځه گرىداى
دبىنت، و حەز دكەت ب نك ځه بچت، بەلى مروڤى عهقله كى ساخلەم
هەبت - وەكى مە گوتى - دى شيت جودايىي ئىخته ناځه را دەرجه يىن ځى
خوشىيى ژى وەكى هەر خوشىيه كا دى، و دى زانت كو ئەو مەصلحە تا

ل دنیا یی و ئاخره تی بو وی ب قیانا خودی قه دئیت، گه لهک چیتەر و پتر و بهرده و امتره ژ وی مه صلحه تی یا بو وی ب عشق و قیانا شکل و صوره تین ماددی قه دئیت، و ئاشکه رایه کو ژن د چاقین زهلامی دا ل پیشییا ههر صوره ته کی ماددی دئیت، و زهلام ژ ی ههر وهسا د چاقین ژنی دا.

ئهو ی قی چهندی بزانت دی عهقلی خو که ته ئهو شویره ه یا دوری ل دلی وی دگرت، و ناهیتل قیانا مه صلحه ته کا کی متر ب سهر قیانا مه صلحه ته کا پتر و بهرده و امتر بکه فت، پشتی هنگی ئیراده یا وی دی دهوری خو بینت و دی ئیکا هند ژ وی چی که ت ئهو بهری خو ژ وی وینه یی وهرگیت یی بهری وی بده ته خوساره تی و ژ دهستدانا مه صلحه تا بلندتر.

ب ئه زمانه کی زه لالتر دی بیژن: گرتنا چاقی ژ بهریخودانا وی وینه یی خودی بهریخودانا وی ههرامکری بو زهلامی و ژنی ئهو دهرمانی سه رهکیه یی دلی وان ژ دهردی قیانا فاحیشی و کهفتنا د موصیبه تا زنا یی دا دپاریزت، لهو خودی دبیرت: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَرِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذَلِكَ أَزْكَ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾ (النور: ۳۰-۳۱) یه عنی: تو بیژه میرتن خودان باوهر بلا ئهو چاقین خو ژ وی تشتی بگرن یی بو وان هلال نهبت، و بلا ئهو نامویسا خو ژ ههرامییی بپاریزن، ئه قه بو وان پاقرتره. هندی خودییه ب کاری ئهو دکهن یی شاره زایه. و بیژه ژنیتن خودان باوهر: بلا ئهو چاقین خو ژ ههرامییی بگرن، و نامویسا خو بپاریزن.. مه عنا: گرتنا چاقی ژ بهریخودانا ههرامی، ریکا سورشتی یا پاراستنا نامویسییه ژ کرنا ههرامییی.

بۆچی؟

- چونكى گرتنا چاقى گەلەك مفايىن مەزن تىدا ھەنە، ژ وان مفايان:

۱- بەرىخۇدانا ھەرامى ئەو رېكە يا ئېلىس خۆ پى دگەھىنتە دلى، و كرنا ھەرامىيى ل بەر شرىن دكەت، و ئەوئ چاقى خۆ ژى دگرت ئەو رېكى ل ئېلىسى دگرت.

۲- چاف ب دىتنى دلى تثرى كول دكەت، لەو ژ بەرى وەرە دئىتە گۆتن: دىتنا چاقان سۆتتا ھناقان! و ئەگەر دل تثرى كول بوو، سەر تثرى خيال دبت، و ھزر بەر ب دانانا رېكىن خرابىيى قە دچت، و خودان ھند خۆ دىبىنت يى بوويە ھەقالى شەيطانى.. گرتنا چاقى مرۆقى ژ قى ھەمىيى دپارىزت.

۳- گرتنا چاقى ب ئىيەتا پاشدا برنا شەيطانى و زقرا ندنا تىرىن وى، ھەستا سەرکەفتى ل نك مرۆقى پەيدا دكەت، لەوا ئەو خۆشىيا ئەو ژ قى سەرکەفتنى دىبىنت ل بەر وى گەلەك ب تامترە ژ وئ خۆشىيا ئەو ژ دىتنا ھەرامى دىبىنت.

۴- ئەو دبتە نىشانان ئىرادەيا خودانى يا ب ھىز، و سەرکەفتنا وى يا مەزن د وئ ھەقركىيى دا يا د ناڭبەرا عەقل و دلى وى دا پەيدا دبت، و ب سەربۆر يا ھاتىيە زانىن كو خۆشى ژ وئ مەزنتەر نىنە تو ھەست بکەى كو تە ئىرادەيا پىلايى ھەيە.

۵- گاڤا دل ب گرتنا چاقى ژ بژالەبوونى رزگار بوو و سەر ژ خەم و خيالين خاف -وہكى بۆرى د گەل مە-، چو ژ دەمى خودانى زەعى نابت و بى مفا ناچت؛ چونكى دل و سەرى وى دى ب وى تشتى قە موژىل بت يى مفايى دنيا و ئاخرەتا وى تىدا.

و ژ بلی گرتنا چاڅی ژ بهر یخودانا حهرامی، چاره یه کا دی ژ ی هه یه خودانی ژ څی دهر دی دپار یتز، نهو ژ ی موژیلکرنه دلییه ب څیانا تشته کی ب مفاتر بو وی ژ خوگر یدانا ب عشقه کا نه دورست څه بو مهجو به کی نه حه لال! و نه څه ب هند ی دبت کو مروژ قه ناعه ته کا تمام ل نک خو پیدا بکه ت کو ساخلمی و مفا و رحه تی و خوشیا وی پتر د څیانا نه څی تشتی دایه یی نهو بو خو دکه ته پیگو هوژ، ههر وه سا وی باوهر ییه کا تمام ژ ی هه بت کو څیانا حه لالی و یا حهرامی پیکشه د دله کی دا کو م نابت، و هه بت نه بت ئیک ژ وان دی سهری ژ یی دی ستینت!

زۆرداریا ل عه قلی^(۱)

عه قل ژ وان نعمه تین مهزنه یین خود ی کهره م پی د گهل نفشی مروژان کری، و ب عه قلی مروژ ژ چیکری یین دی دئیته جودا کرن، و د قورئانا پیروژ دا گه له ک نایه ت هه نه خودایی مهزن تیدا فهرمانی ل مه دکه ت کو نه م عه قلی خو بدهینه کاری، دا پی بگه هینه راستیی، و نهو لومه و گه فی ژ ی ل وان که سان دکه ت یین عه قلی خو ژ کار ئیخستی، و زۆرداری لی کری و نه هیلا ی نهو ب کار ی خو یی دورست رابیت. عه قلی گرنگی و بهایی خو یی مهزن د شریعه تی ئیسلامی دا هه یه، و ههر ژ بهر وی چهن دی نه گهر نه م بهر ی خو بدهینه نه حکامین شریعه تی

(۱) ئبن قهییمی د کتیبه خو دا به حسی زۆرداریا ل عه قلی و مالی نه کرییه، به لی ژ بهر گرنگیا څی مه سه لی بو مروژین سه رده می مه، و هه بو نا گه له ک که سین ب څی رهنگی دهر دی موسته لا بوین، مه څیا ب کورتی ل دور څی چهن دی ژ ی باخشین.

دئ بېنين زۆرداريا ل عقلی ئېک ژ وان تاوانان هاتيبه هژمارتن يئن
 کو جزادان و عقوبه بو هاتيبه دهسنيشانکرن، و مخابن ئەم دبېنين
 گەلەک کەس د ناڤ مە دا هەنە تووشی قئ تاوانی دبن و پئ موبتەلا
 دبن، و بەلکی هەندەک ژ وان هەبن ژى حەز بکەن دەرمانەکی بو قئ
 دەردئ خو ببېنين، بەلئ -ژ بەر هەر ئەگەرەکا هەبت- ئەو ژ چارەکرنئ
 ددویرن، یان خو ژئ دویر دکەن!

مرۆڤ ب دو رەنگان زۆرداریی ل وی عقلی دکەن یئ خودئ کەرەم
 پئ د گەل کری:

رەنگی ئېکئ: دەمئ ئەو بارئ قئ عقلی گران دکەن، و وی تشتی
 ژئ دخوازن یئ ئەو نەشیت بکەت؛ چونکی د بنیات دا ئەو بو وی
 تشتی نەهاتیبەدان.

رەنگی دوئ: دەمئ ئەو ب رېکا ب کارئنانا هەندەک خوارن یان
 قەخوارنان قئ عقلی ژ کار دئێخن، و خو دئیننە رېزا وان مەخلووقاتین
 خودئ عقل نەدایئ، یان خرابتر ژئ!

و ل قئیرئ ئەم دئ بەحسئ ڤان هەردو دەردان کەین یئن گەلەک کەس
 پئ موبتەلا دبن، و دەرمانی ژئ دئ دەسنيشان کەین.

دانا عقلی -وەکی مە گوئئ- قەنجیبەکە خودئ د گەل مرۆڤی کری،
 بەلئ تشتەک هەیه دقئیت ئەم ژ بېرا خو نەبەین، ئەو ژئ ئەقەیه: عقل
 تشتەکئ چیکریبە (یئ مەخلووقە)، و ئەو وەکی هەر تشتەکئ دی یئ
 مەخلووق نائیتە رېزا خالقئ؛ چونکی وی هەندەک شیانین توخبیدای
 هەنە، و هەر جارەکا مە داخواز ژئ کر کو ئەو ژ ڤان توخوبیان دەرکەفت
 ئەو دئ تووشی گرفتاریی بت، یان ژئ دئ ژ کار کەفت، و مەتەلا وی
 -د قئ چەندئ دا- وەکی مەتەلا چاقئ و گوھیبە، چاف دبېنت بەلئ

شیانین وی یین دیتنی دتوخیبداینه، و گاڤا مه داخواز ژئ کر کو ئەو ژ دەرڤه‌ی څان توخوبیان ببینت، ئەو مه زۆرداری لئ کر؛ چونکی مه بارئ وی گران کر، و گوهر ژئ هەر وهسا.. و گرفتاریا مه‌زن ل نک هندەک کهسان ئەوه وان دڤیت خودئ (کو خالقه) و ناڤ و سالوخته و کارین وی، ژ هەمی لایان ڤه بیخنه بن پیقەر و مقیاسین مه‌خلووقه‌کئ توخوبیدای (کو عه‌قله)، و هەر جاره‌کا تشته‌ک ژ خالقی نه‌که‌فته بن پیقهرین مه‌خلووقی، ل شوبنا ئەو (حوکمه‌کئ مه‌نطقی) بدهن و بیژن: ئەڤ مه‌خلووقه ژ هندئ عاجزتره کو دۆرئ ل خالقی بگرت، و ب تمامی د وی بگه‌هت، ئەو دئ بیژن: چئ نابت ئەڤ تشته ل نک خالقی هه‌بت، و ئەگه‌ر هات و خالقی ب خو گوټ بت: ئەڤ تشته یئ ل نک من هه‌ی. ئەو دئ گوټنا خالقی وه‌رباده‌ن، و هیرڤه ئینن و هۆڤه به‌ن، دا ئەو بشین وئ گوټنی بیخنه بن پیقهرین عه‌قلئ خو یئ مه‌خلووق.. و ب ڤئ چه‌ندی ئەو مه‌زنترین زۆردارییئ ل عه‌قلئ خو دکهن، ل وی ده‌می ئەو هزر دکهن ئەو یئ به‌ایه‌کئ زیده دده‌نه عه‌قلئ خو!

ئەڤه ب کورتی سه‌رهاتییا وان ده‌سته‌کئین بیدعه‌چی و سه‌رداچوویه یین د ناڤ ئوممه‌تا ئیسلامئ دا په‌یدابووین، یین خو ب ناڤئ عه‌قلئ و عه‌قلدارییئ نیشا خه‌لکی دای، وه‌کی (جه‌می و موخته‌زلییان) ئەوئ ل ده‌سپیکا دیروکا ڤئ ئوممه‌تئ په‌یدابووین، یان (رۆناکبیر و عه‌قلانی) یین کو ل دووماهییا دیروکا ڤئ ئوممه‌تئ ئوممه‌ت یئ مویته‌لابووی.

ل دۆرین نیشا سه‌دسالا دوئی مشه‌ختی (کو دووماهییا ده‌می تابعیانه) و بو جارا ئیکئ هندەک که‌سین هزره‌کا مه‌زن ژ عه‌قلئ خو دکر، وه‌کی (جه‌می کوپئ سه‌فوانی) ئەوئ ل خه‌راسانی په‌یدابوو، و (جه‌مدئ کوپئ دره‌ه‌می) ئەوئ ل به‌صرا په‌یدابوو، خو هاڤیته

د مهیدانا هزری و ږه‌وشه‌نبیری دا، و گوتن: دقیت هم عقلی خو بکینه حاکم بو ودرگرتن و نه‌و‌درگرتنا هر بیر و باو‌دره‌کا ه‌بت، نه‌گر خو قی بیر و باو‌دری په‌یو‌ندی ب خودی و سالو‌خه‌تین وی ژی شه ه‌بت.. و ه‌تا هنگی تشتی نوممه‌تی ه‌می پی باو‌دری پی ه‌ی نه‌و بو: کیتاب و سونه‌ته حاکم و لیقه‌گر بو مه د ودرگرتن و نه‌و‌درگرتنا هر بیر و باو‌در و حوکم و شریعه‌ته‌کی دا، هر چنده دبت هندهک جاران نه‌و د ناچه‌را خو دا ل سهر تیگه‌هشتنا هندهک مه‌سه‌لان ب خیلاف چو‌وبن، به‌لی کو نه‌و بیژن: تشتی عقلی مه تی نه‌چت هم باو‌دری پی نائین و کاری پی ناکه‌ین، و دقیت (ته‌ویل) بک‌ه‌ین، نه‌شه گوتنا نه‌بو جه‌لی و ده‌سته‌برایین وی بوو ژ خه‌لکی جاهلیه‌تی، و پستی وان نه‌و نه‌ما‌بو ه‌تا (جه‌می و جه‌دی) جاره‌کا دی -ب کراسه‌کی دی- د ناث نوممه‌تی دا به‌لا فکری!

پستی کوشتنا فان ه‌ردو سهرین فتی، و بو ده‌می نیزیکی سه‌د سالان مه‌زه‌به‌ی وان یی به‌طال د ناث نوممه‌تی دا شه‌مری، ه‌تا ده‌می خه‌لیفی عه‌باسی (مه‌م‌ون) ه‌تی، و نه‌و که‌سه‌ک بوو که‌له‌ک ه‌ز ژ وان زانینان دکر یین دبیرتی: (زانین عقلی)، وه‌کی فه‌لسه‌فی و مه‌نطقی، و که‌لامی.. ژ به‌ر قی چندی وی که‌له‌ک ژ وان که‌سین گرنگی ددا فان زانینان ل دور خو کو‌م‌کرن، و وی ب پشته‌فانیان وان بریار دا نه‌ف زانینه ژ یونانیی بو عه‌ره‌بیی بینه ودرگ‌یران، و گرنگیه‌کا زیده پی بته‌دان، و ب قی چندی مه‌یدانا علمی و ږه‌وشه‌نبیری نوممه‌تی ل به‌ر ده‌سته‌کا مو‌عه‌ت‌زلیان نه‌وا ه‌ز و بیرین خو ل سهر بناخه‌یی بیده‌یا جه‌ه‌میان ئا فاکری شه‌بوو، و ده‌مه‌کی دریر پیقه نه‌چوو وان ب دارر زورر نه‌و مه‌یدان بو خو ب تنی هیلا، و ه‌ر

کەسەکی ب بیدعەیا وان رازی نەبووی، ب ڕیکا گرتن و کوشتنی بی دەنگەرن، پشتی ئەو شیاين خەلیفەیی عەبباسی بگەهیننە خو، ئەوی ڕیار دای ئەف مەزەهەیی بەطال بێتە مەزەهەیی رسمی یی دەولەتی..

هەر ژ هنگی وەرە، و د سەر وان هەمی ئاستەنگ و نەخۆشیان ڕا یین زانایین ئەهلێ سوننەتی ژ دەستی بیدعەچییان دیتین ژ، وان ئەزمان و قەلەمێن خو تیزکرن، و دەست دا بەرسقdana وان هەمی (شوبهه) و گومانین موعتەزلییین (جەهمی) د ناف ئوممەتی دا بەلاقکرن، و ب دەلیلین عەقلی و نەقلی ژ بۆ وان ئاشکەرا کر کو عەقلی شیاانە هندی نینە بێتە حەکم ل سەر کیتاب و سوننەتی، هەر چەندە ئەصلی وان باوهری پی هەمی ئەو بوو چو تشتین د (صەحیحا نەقلی) دا هاتین موخالفی (صەریحی عەقلی) نین.

و هەر چەندە خودی ب ئیرادەیا خو، پاشی ب خەباتا زانایین راست، ئوممەت ژ قی فتنی پاراست، پشتی هەندەک خەلیفە هاتین و ئەف مەزەهەیی بەطال ژ سەر کورسیکا دەسپەلاتی لادای، بەلێ شوبن خەرتۆکین قان بیدعەچییان د مەیدانا هزی دا مان، حەتا ل قان دوسەد سالین دووماهییی ژ دیرۆکا ئوممەتی هەندەک کۆم و دەستەک و پارت پەیدابوون خو ب ناقتی (عەقلانی و علمانی) بۆ خەلکی دایە نیاسین، و گۆتین ئارمانجا مە ئەو ئەم ئوممەتی ڕۆناکبیر بکەین، و هزرەکا نوی د ناف دا بەلاف بکەین، و وان تی بگەهینین کو عەقلی مە دقیت د سەر دەقین شریعەتی ڕا بت، و ئەو ب خو ب راستی قان دیواری هزرا خو یا بێخیر هەر ل سەر بناخەیی بۆچوونا موعتەزلییان یا بەطال ئافاکرییه، لەو هوبن دبین ئەو د ئەدەبیاتین خو دا ب چاقەکی بلند بەری خو ددەنە (توراشی) موعتەزلییین بیدعەچی!

و ههتا مروڤ بشیت خو ژ ههردو چهقین څی فتنی: یی کهفن و یی نوی پپاریزت، دڅیت وی باوهرییهکا ب هیز ههبت کو (کیتاب و سوننهت) ب وی پهنگی یی جیلئ ئیکئ ژ څی ئوممهتئ وهرگرتین و تیگههشتین نهصل و بناخهیه د بیر و باوهر و حوکم و نهحکامان دا، و عهقلئ مروڅی دڅیت د خزمهتا وان دا بت، نه کو حاکم بت ل سهر وان؛ چونکی نهو ژ خودینه خودانی شیانین بی توخویب، و عهقل چیکرییهکئ سنۆرداره، و خودان شیانین توخویبدايه.

ب څی قاعیدهیی سهرهکی مروڤ دئ شیت خو ژ داقین څی فتنی یین کهفن ونوی پپاریزت.

پهنگی دویئ ژ وئ زۆرداریا کول عهقلئ دئیتهکرن، نهوه خودان ب دهستئ خو عهقلئ خو بهرزه کهت، و خو بینته ریزا حهیوانهتی یان نرمتر، نهو ژئ دهمی نهو وان (ماددهیان) ب کار دئیت یین عهقلئ وی څهدشیرن، و ژ کارئ وی یی دورست دئیخن، نهو ماددهیین دبیرئئ: ماددهیین بی هۆشکه (یان: موخهددر) وهکی: مهیی یان ههر خوارن یان څهخوارنهکا هشی بو خودانی نههیت، و وی مهست و سهرخۆش بکهت.

خودایی مهزن دبیرت: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّمَا الْحُمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَمُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ﴿٩٠﴾ إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَنْ يُوقَعَ بَيْنَكُمْ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْحُمْرِ وَالْمَيْسِرِ وَيُضْذَكِّمَ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنتُمْ مُنْتَهُوْنَ ﴿٩١﴾﴾ (المائدة: ٩٠-٩١) يهعنی: گهلی نهوین باوهری ئینای، هندی مهی و قومار و صهنهمین چکلاندی و زانینا تالعییه ب ریکا تیرکیشانئ، پیساتییهکا ژ کارئ شهیتانییه، نهو وان ل بهر مروڤان شرین دکهت، څیجا هوین خو ژ وان بدهنه پاش؛ دا بهلکی هوین

ب ئىفلەح بکەش. ھەما شەیتانى ب رېکا مەيى و قومارى دقېت
نەیارەتى و کەرىي بىختە ناڧەرە ھەو، و بەرى ھەو ژی بیرئینانا خودى و
نقىژى بدەتە پاش، قىجا ھوبىن وى چەندى بەس کەن.

و ئەف ئایەتە بىرا ل مە ل چەند راستىيەکان دئىنتە قە، ئەو ژى
ئەقەنە:

۱- تىکدانا عەقلى ب رېکا قەخوارنا مەيى، و زەعیکرنا مالى
ب رېکا قومارى، د کرىتيا خۆ دا وەكى پەرستنا سەنەمانە، لەو
ئایەتە ئەو پىکقە گۆتن، بەلکى ئەو بەرى بەحسە سەنەمان ژى گۆتن.

۲- ئەف کارە دپىسن، و ژىدەرى وان دوژمنى مە يى سەرەکیيە کو
شەیطانە، و ھەر کەسەکى تىگەهشتى بت گوھداريا دوژمنى خۆ
ناکەت.

۳- ئارمانجا سەرەكى يا شەیطانى ژ شرىنکرنا قەخوارنا مەيى و
کرنا قومارى ل بەر مروڤان دو تشتن: بەلاقرنا دوژمنى و نەڤيانىيە
د ناڧەرە وان دا، و بى ئاگەھکرنا وانە ژ زکرى خودى ب تايبەتى کرنا
نقىژى.

و تشتى ھەڤشک و بەرچاقى د ڤان ھەردو کرىتيايان دا ھەي ئەو
خودان ب پەنگەکى وەسا پىقە دئىتەگرېدان، کو ئىدى نەشیت ب ساناهى
خۆ ژى بدەتە پاش، مەعنا: دا کو ئەو بشیت بەردەواميى بدەتە قى
کارى ھەر تشتەکى ھەبت ئەو دى دەت، ب تايبەتى ئەگەر (ئیدمانا) وى
زیدەبوو، و مە گوھ لى بوويە کو گەلەک کەسان مالى خۆ ھەمى،
بەلکى حەتا نامويسا خۆ ژى يا ژ دەستدای ب تنى دا بشیت
بەردەواميى بدەتە قەخوارن و قورمارا خۆ! و ئەف چەندا ھە گەلەک
جاران يا بوويە ئەگەرە بەلاقبونا کەرب و کىنى، و پەیدا بوونا نەیارەتى

و شهر و کوشتنن د ناقبهرا شان گونه‌هکاران ب خو دا، و ههر ژ بهر هندئ پيغه‌مبهري -سلاف لي بن- کاري قه‌خوارنا مه‌يي وهک ماک بو ههر پيساتي و خرابيه‌کا کرپتا هه‌بت هژمارت. ودقيت نم ژ بير نه‌که‌ين کو عه‌قله مروقي ژ ههر خرابي و کرپتیه‌کا هه‌بت دده‌ته پاش، و نه‌و که‌سي قي عه‌قلي ل نک خو نه‌هيتل، نه‌و په‌رده‌ي د ناقبه‌را خو و هه‌مي خرابيان دا قه‌دکه‌ت، و د حه‌ديسه‌کا دورست دا هاتيه‌ کو زه‌لامه‌کي عياده‌تکه‌ر د ناف ئسرائيليان دا هه‌بوو، جاره‌کي ژنه‌کا فيلباز و خيرنه‌خواز هنارته ب دويش را و نه‌و نه‌چار کر کو ئيک ژ سي تشتان بکه‌ت: يان خرابيی د گهل وي بکه‌ت، يان زه‌لامه‌کي بکوژت، يان مه‌يي قه‌خوت، وي به‌ري خو دايي ديت يا ژ هه‌میی سقکتر نه‌وه نه‌و قه‌خوت، و گاڤا وي قه‌خواري و عه‌قل نه‌ماي وي هه‌ردو خرابيیين دي ژي کرن. ژ بهر هندئ پيغه‌مبهري -سلاف لي بن- گوټ: خو ژي بده‌نه پاش، نه‌و ما‌کا خرابيانه^(۱).

و د شريعه‌تي ئيسلامي دا نه‌ف کاره وهک تاوانه‌ک ديته هژمارتن، له‌و جزايه‌ک ل دنيایي، و ئيک ل ناخه‌رتي، بو وي که‌سي هه‌يه يي وي چهندي بکه‌ت، و جزايي وي يي دنيایي وهکي ئاشکه‌را جه‌لده‌دانه. و حه‌تا مروقي موته‌لا ب قي ده‌ردی بشيت خو ژي پرگار بکه‌ت، دقيت نه‌و باوه‌رييا خو هند ب هيز بيخت کو قه‌ناعه‌ت بو وي ب کرپتيا قي کاري چي بت، و بزانت کو پيغه‌مبه‌ر -سلاف لي بن- د گوټنين خو دا ئاشکه‌را دکه‌ت کو: نه‌وي مه‌يي قه‌دخوت چو باوه‌ري ل ده‌مي قه‌خوارني ل نک نامينت، و نه‌گه‌ر هات و نه‌و ل وي ده‌مي مر، مرنا

(۱) نه‌سائي ژ عوشماني قه‌دگوه‌يزت.

وی ل سهر باوه ریښی نابت، و ئهوی دمرت و بیی تویی ژ قی گونه‌هی بکهت، ئهو دی بته ئیک ژ وان مروّقان یین خودی به‌حهشت ل سهر حهرام‌کری، و ملی وی دایه د گهل ملی صهنه‌مپه‌پرسی.

پشتی هنگی دقیت ئه‌م ژ بیر نه‌که‌ین کو ههر ئیک ژ مه د قی ژیانئ دا پیتقی ب هندی هه‌یه عه‌قلی وی زیده‌تر لی بیت، دا ئه‌و بشیت ژیان‌ه‌کا خوشتر به‌ته سهری، نه کو عه‌قلی خو ژ ده‌ست بدهت، و خو بینته ریزا وان که‌سین سهری وان قالا ژ عه‌قلی!

زۆرداریا ل مالی

مال ژی ژ وان قه‌نجیانه یین خودی د دنیا‌یی دا که‌رم پی د گهل مروّقی کری، دا ئه‌و ژیان‌ه‌کا خوش و به‌ر‌فره‌ه پی به‌ته سهری، و مروّق دشیّت ب مالی خو به‌حهشتی بو خو بکرت، خودایی مه‌زن دبیرت: ﴿إِنَّ اللَّهَ اشْتَرَىٰ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ أَنْفُسَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بِأَنْ لَهُمُ الْجَنَّةُ﴾ (التوبة: ۱۱۱) یه‌عنی: هندی خودی‌یه نه‌فسا خودان باوه‌ران و مالی وان ژ وان کریه کو به‌ران‌به‌ری وی به‌حهشت بو وان هه‌یه.

و خودی د شریعه‌تی خو دا مافی (ملکینییی) یی دایه مروّقان، و بو وان دورست‌کریه کو ههر ئیک ژ وان د قی دنیا‌یی دا خودان مال و ملک بت، به‌لی د گهل هندی ژی وی ئەف مافه به‌ردای و بی توخوب نه‌هتلایه، به‌لکی ری و ریبازه‌ک د کو‌مکرن و خه‌رج‌کرنا قی مالی و ملک‌ی دا دانا، و ل سهر وان فەرکر ئه‌و پی‌گی‌ریی ب وی ریبازی بکه‌ن، دا کو دادییا جفاکی د ناف وان دا به‌لا‌ف بیت، و که‌س ته‌عدایی ل سهر مافی که‌سی نه‌که‌ت.

بهري هەر تشتهکي ئيسلامی -وهکي مه گوتی- مافی ملکینییی دا مروّقی، پاشی ئەف مافه ب دیوارهکي موکم ژ حوکم و ئەحکامان پاراست، کو بهري ههمییان ئەو بوویه ئيسلامی زۆردارییا ل سهر مالی حهرامکر، چ مروّف زۆردارییی ل سهر مالی خو ب خو بکهت، یان ژي زۆردارییی ل سهر مالی کهسهکي دی بکهت، ههتا مهسهله گههشته وی دهرهجي ئيسلامی (مهنع) دانا سهر وی کهسی یی ب پهنگهکي دورست سهرهدهرییی د گهل مالی خو نهکهت، و فهرمان ل دهسهلاتی کر کو نهیلت ئەو (تههروروفي) د مالی خو دا بکهت، ئەفه ههمی ژ بهر هندی بوویه دا مال بیهتته پاراستن و زۆرداری لی نهیتهکرن.

و پتر ژ پهنگهکي زۆردارییی ههیه د گهل مالی دئیتهکرن، ل قییری ئەم دی ئیشارهتی دهینه سییان ب تنی ژ وان:

پهنگی ئیکي: کۆمکرنا مالی ب پهنگهکي نه یی دورست:

ههر پیکهکا زۆرداری یان فیلبازی یان غهدر تیدا ههبت و مروّف مالی پی ب دهست خو فه بینت، ئيسلامی حهرام کر، و گهفین دژوار ل موسلمانانی کرن کو ئەو خو نیزیك بکهت، و جزیین دژوار ژي بو دانان ئەگهر هات و وی خو نیزیك کر، وهکی: پیگرییی، شهلاندنی، دزییی، بهرتیلی، ریبایی، قوماری.. و هتد، و فهرق نینه ئەو مال یی مروّف ب پیکهکا حهرام ب دهست خو فه دئینت مالی کهسهکی یان کۆمهکي بت، یان مالی دهولهتی بت.

و چونکی ئەف زۆردارییا ل مالی دئیتهکرن تاوانهکا مهزنه د گهل جفاکي ههمییی دئیتهکرن، ئيسلامی جزیی وان کهسین ب نک قی حهرامییی فه دچن د دنیا یی دا هندهک جاران کره کوشتن، هندهک جاران برینا دهست و پییان، و هندهک جاران نهفیکرن. بو هندی دا ئەو بو

خه لکی بښه عیبرت، و کهس چاښ ل وان نه کهت، و ل تاخړه تی ژی
-نه گمر نهو توبه نه کمن- عه زابه کا مه زنتړ و د ژوارتر بو وان هیه.

په ننگی دوی: نه دانا زه کاتا مالی:

تیک ژ وان مافان یین خودی د ناښ مالی موسلمانان دا دانان
نه وه هر سال جاره کی نهو پرتیه کا ده سنی شانگری ژ مالی خو قه ده
کهت، و بده ته که سین پیتقی و هژار، و د فقها نیسلامی دا دبیزنه فی
کاری: زه کات، و دقیت ژ بیر نه کهین کو زه کات تیک ژ پینج ستوبانه
یین نیسلام خو ل سهر دگرت، لهو هر کهسه کی باوهری ب زه کاتی
نبت، و زه کاتا مالی خو نه دت، قورئان وی موسلمان نانیست، وهکی
ژ قی نایه تی بو مه ناشکرا دت: ﴿وَوَيْلٌ لِلْمُشْرِكِينَ ۝ الَّذِينَ لَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ
وَهُمْ بِالْآخِرَةِ هُمْ كَافِرُونَ ۝﴾ (فصلت: ۶-۷) یه عنی: عه زاب بو
موشرکانه، نهوین زه کاتی نادهن، و باوهریی ب روژا دوماهییی نائین،
و نهو دکافرن.

و ل سهر دهمی خیلایه تی نه بو به کری هندهک کهس د ناښ عه ربه بان
دا ده رکه فتن گوتن: نه زه کاتی نادهین، و مه باوهری پی نینه. ئینا
نه بو به کری حوکم ب کافربونا وان دا، هر چه نده وان شاهده ددا، و
نقیژ دکر و روژی دگرتن ژی، به لی نه بو به کری گوت: نهو (مورته ددن)
و کوشتنا وان یا هاله.. و ل سهر قی بناخه یی وی نهو شهر کرن یین
کو د دیروکا دا ب ناښی (حروب الردة) هاتینه نیاسین.

و ل دور جزایی شان که سان یی تاخړه تی خودی دبیزت: ﴿وَالَّذِينَ
يَكْفُرُونَ أَزْهَبَ أَزْهَبًا وَلَا يُنْفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُمْ بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۝ يَوْمَ يُحْمَى
عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوَى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ هَذَا مَا كُنْتُمْ لَا تُفْسِكُمْ

فَدُوْهُوَ مَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ ﴿٣٥﴾ (التوبة: ٣٤-٣٥) يه‌عن‌ی: ئه‌و‌ین مالی هل د‌گرن، و زه‌کاتا وی ناده‌ن، و ماف‌ین واجب ژئ د‌هرن‌ائ‌یخن، تو مز‌گ‌ینیئ‌ی ب عه‌زابه‌کا ب ئ‌یش بده وان. ل ر‌وژا ق‌یامه‌ت‌ی پارچه‌یئ‌ن ز‌ب‌ر و ز‌ب‌شان د‌ئ داننه د ئ‌ا‌گری دا، و گا‌فا ئه‌و باش هاتنه س‌و‌ر‌ک‌رن، د‌ئ ئه‌نی و ته‌نش‌ت و پ‌شت‌یئ‌ن خودانان پ‌ئ ئ‌ینه دا‌خ‌ک‌رن، و ب‌و ره‌ز‌یل‌ک‌رن د‌ئ ب‌یژنه وان: ئه‌قه‌یه ئه‌و مالی هه‌وه ی‌ئ کو هه‌وه وه‌رد‌گ‌رت و حه‌ق‌ئ خودئ ژئ نه‌د‌دا، ق‌ی‌جا هو‌بن تام ب‌که‌نه عه‌ز‌ابا ب ئ‌یش، ژ به‌ر وی مالی هه‌وه هل د‌گ‌رت.

و ژ ب‌لی فه‌ر‌ک‌ر‌نا دانا زه‌کات‌ئ ئ‌ی‌س‌لام در‌یژ‌ک‌ر‌نا ده‌ست‌ئ ه‌اری‌ک‌اری‌ئ و دانا خ‌ی‌ر و سه‌ده‌قات‌یئ نه‌واجب ژئ ل به‌ر مو‌س‌ل‌مانان ش‌ر‌ین د‌که‌ت، و س‌و‌ژئ ب خ‌ی‌ره‌کا مه‌زن ل د‌نی‌ای‌ئ و ئ‌اخ‌ره‌ت‌ئ د‌ده‌ته وان، هه‌ر وه‌سا چ‌ر‌یک‌ئ و به‌خ‌یل‌ی‌ئ ل به‌ر وان ک‌ر‌یت د‌که‌ت، و به‌ر‌ئ وان د‌ده‌ته مه‌رد‌ینی‌ئ؛ دا ئه‌و ک‌اری ب‌و ه‌ند‌ئ ب‌که‌ن کو هه‌ژار و ده‌س‌ت‌ک‌ورت و مر‌و‌ق‌ی‌ن پ‌ی‌ت‌ق‌ئ د نا‌ف وان دا نه‌مین‌.

و ئه‌ف مالی هه، ئه‌و‌ئ ئ‌ی‌س‌لام‌ئ دانا وی ل سه‌ر ده‌وله‌مه‌ندان و‌اج‌ب‌ک‌ری، ح‌س‌ی‌ب مالی فه‌ق‌یری‌یه خودئ دانا‌یه د نا‌ف مالی زه‌نگ‌ینی دا، له‌و هه‌ر جاره‌کا وی ئه‌و گ‌رت و نه‌ه‌ی‌لا ب‌گه‌ه‌ته خودان‌ئ وی ی‌ئ دور‌ست، ئه‌و وی ز‌و‌رد‌اری ل مالی ک‌ر، و هنگ‌ئ -ب د‌یت‌نا ئ‌ی‌س‌لام‌ئ- فه‌رقا وی زه‌نگ‌ینی و د‌ز‌یکه‌ری ن‌ینه!

ره‌نگ‌ئ س‌ی‌ئ: خه‌رج‌ک‌ر‌نا مالی د ر‌ی‌ک‌ی‌ن نه ی‌ئ‌ن دوست دا:
کان‌ئ چا‌وا ئ‌ی‌س‌لام‌ئ ل سه‌ر مو‌س‌ل‌مان‌ئ فه‌ر‌ک‌ری‌یه ئه‌و مالی خ‌و ب وان ر‌ی‌کان ک‌و‌م ب‌که‌ت ی‌ئ‌ن خودئ حه‌لال‌ک‌ر‌ین، وه‌سا ئ‌ی‌س‌لام‌ئ ل سه‌ر وی فه‌ر‌ک‌ری‌یه کو ئه‌و مالی خ‌و د وان ر‌ی‌کان ژئ دا خه‌رج ب‌که‌ت ی‌ئ‌ن

حەلال، و ل سەر ڤی بناخەیی خەرچکرنا مالی ب هەر ڕەنگەکی خودی دەستوبری پێ نەدابت ب دیتنا ئیسلامی حسێب دبت گونەهەکا مەزن، یا کو مەرۆڤ ل دنیا پێ و ئاخەرەتی ژێ بەرپسیار دبت.

و د حەدیسیێن دورست دا هاتییه کول مەحشەرێ پییێن کەسێ ژ جەـ نالڤن حەتا چەند پسپارەک ژێ نەئێنەکرن، و ئێیک ژ وان ئەڤەیه: کانی وی مالی خۆ ژ کێڤه ئینایه، و د چ دا خەرچ کرێیه؟

ژ ڤی هەمیپێ بۆ مە ئاشکەرا دبت کو (مال) ئەوی گەلەک خەلک پێ موبتەلا دبن، و د فتنە دچن، نەمەتەکە خودی د گەل مەرۆڤی کری، بەلێ ئەگەر ئەو وی ب ڕێکێن حەلال کۆم نەکەت، و د ڕێکێن حەلال دا خەرچ نەکەت، ئەو دێ بته بەلا بۆ وی، و ئەگەرەک ژ ئەگەرێن پەیدا بوننا دەردی، و دەرمان ژێ وەکی ئاشکەرا ئەوه خودان شریعەتی بۆ خۆ بکەتە حاکم د مەسەلا کۆمکرن و خەرچکرن و سەرەدەرییا د گەل مالی دا.

دەرگەهێن دەردی

پشتی مە بەحسێ وان دەردان کری یێن ژ هەمیپیان پتر د ناڤ مە دا دبەلاڤ، و گەلەک ژ مە پێ دموبتەلا، و پشتی مە بەحسێ دەرمانی وان دەردان ژێ کری، مە دڤیت ل دووماهیپێ بەحسێ چار دەرگەهێن سەرەکی بکەین یێن کو دەرد تێرا دگەهتە مە، بۆ هندی دا ئەم ل دویڤ شیاننا خۆ کاری بۆ گرتنا وان دەرگەهان بکەین؛ چونکی مەرۆڤێن عەقڵدار باش دزانن کو خۆپاراستنا ژ دەردی تشتەکی گەلەکی فەرترە ژ هندی کو مەرۆڤ بۆ خۆ پسپارا دەرمانکرێ بکەت، بەری هاتنا ئێشێ دڤیت ڕێکی لی بگرین، چونکی ئەگەر ئەو هات ئەم نزانین کانی پشتی هنگی چارەکرن دێ ب مە ڤه ئیت یان نه؟!

دهرگه هی ئیکتی: هزرکرن:

و ب راستی شولا هزری شوله! چونکی ئەو دەسپیکه بو هەر باشی و خرابیه کی، و ب تنی ئەو کەس دشیته (هزرا خو) یی هممهت و عهزیمهتهکا زیده مهزن و بلند ههبت، و شیا بت ههوا یی نهفسا خو ئیخستبته بن دهستی، و چی گاڤا مروڤ د دهر حهقا هزر و تهخمینین خو دا سست بوو، و دهرگهه بو ڤهکر کو وان چاوا بقیت وهسا بین و بچن، ئەو هزرتین د سهری دا پهیدا بووین دی بنه خوزی و خو هاڤینه دلی، و هنگی نهفس ژی دی خو دهته د گهل دلی، و ئەو دی پیکشه کاری بو ب جه ئینانا وان خوزییان کهن، و هنگی تو پسیارا وی حالی خراب نهکه یی خودان دکهفتی!

پشتی هنگی هزر و تهخمین چار پهنگن:

- ئەوین مفایه کی دنیا یی ب دهست مروڤی ڤه دئین.
 - ئەوین زیانه کی ژ زیانین دنیا یی ژ مروڤی ددهنه پاش.
 - ئەوین مفایه کی ژ مفایین ئاخهتیی دگههیننه مروڤی.
 - ئەوین زیانه کی ژ زیانین ئاخهتیی ژ مروڤی ددهنه پاش.
- و کهنگی گرفتاری ل خودانی دژوار دبت؟ دهمی دو هزر دکهڤنه بهرانهر ئیک، و چوونا ب نک ئیکتی ڤه وی ژ یا دی دویر دئیخت، و ئەگهر ئیک ل بهر وی یا گرنگ و ب مفا بت، یا دی یا خوش و شرینه، ڤیجا ئەو چ بکهت؟ و ب نک کیژکی ڤه بچت؟

ل ڤیرییه هندهک مروڤ دکهڤن و هندهک ب سهردکهڤن، هندهک ل دهواری لهشی سوپار دبن، و ب نک لایی خو یی (حهیوانی) ڤه نزم دبن، و هندهک ل پیرهها عهقلی سوپار دبن، و ب نک جیهانا (رووحی) ڤه بلند دبن.

حوکمی دینی و عهقلی ل څیړی ئهوه خودان مهصلحه تا بلندتر و مهزنتر و بهرده و امتر هلبژت، یان زیانا خرابتر و دژوارتر و بهرده و امتر بهیلت، بیی گوه داریا خویشیا دلی یا بهروخت بکهت.

و ل څیړی دثیت ژ بیر نه کهین کو خودی هند هیزا دایه شهیطانی کو ئه و بشیت د څیړی پیکې را بیته مروځی، و هزرین خراب و وهسواسی بهاقیته دلی وی، و د ه دیسه کا دورست دا یا ئیمامی بوخاری و موسلم قه دگو هیزن هاتییه کو شهقه کی دهمی پیغه مبهه -سلاف لی بن- د ئعتکافی دا ل مزگه فتی، ژنکا وی صه فییا هاته نک و دهمی وی قیای بزقرت پیغه مبهه -سلاف لی بن- د گهل وی رابوو و وان هه ردویان د گهل ئیک ئاخذت، هنگی دو زه لامین ئه نصاری د بهر وان را بوړین، گاڅا وان دیتی پیغه مبهه -سلاف لی بن- یی راوهستیایه د گهل ژنه کی، وان پییین خو سفککرن، پیغه مبهه ری -سلاف لی بن- گازی وان کر: لهزی نه کهن، ئه قه صه فییایه، وان گوت: (سبحان الله) ئه ی پیغه مبهه ری خودی! وی گوت: ((هندي شهیطانه د جهن خونی را ژ مروځی دچت، و ئه ز ترسیام ئه و خرابییه کی -یان تشته کی- بهاقیته دلین هه وه)).

ژ څی دئته زانین کو شهیطانی هند شیان هیه هزرین خراب بهاقیته دلی مروځی، بهلی دثیت ل څیړی ژ بیر نه کهین کو شهیطان ب تنی دشیت څی هیزی د گهل وان مروځان ب کارینت یین (وه لانا) خو دده نه شهیطانی، و ب گونه هکارییی پیکې بو وی قه دکهن، بهلی ئه وین ب تهقوا بن و خو ژ گونه هان بده نه پاش شهیطانی چو ده سه هلات ل سه ر وان نابت، وه کی قورئان دبیزت: ﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ إِنَّهُ لَيْسَ لَهُ سُلْطَانٌ عَلَى الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ ﴿٩٨﴾ إِنَّمَا سُلْطَانُهُ عَلَى الَّذِينَ يَتَوَلَّوْهُ وَالَّذِينَ هُمْ بِهِ مُشْرِكُونَ ﴿٩٩﴾ (النحل: ٩٨-١٠٠)

یہ معنی: نگہ تہ قیما قورئانی بخوبی، تو خو ب خودی بپارتیزه ژ خرابییا وی شهیتانی یی ژ رحما خودی هاتییه دهریخستن، هندی شهیتانه وی چو دهسهلات ل سهر وان نینه یین باوهری ب خودی و پیغهمبرئی وی ئینای، و خو دهیلنه ب هیقییا خودی ب تنی شه. ههما دهسهلاتا وی ب تنی ل سهر وانه یین وی بو خو دکهنه سهرکار و گوهدارییا وی دکهن، و ئهوین شرک ب خودی کری.

و ژ قی ئایهتی دئیه زانین کو گوتنا: (اعوذ بالله من الشیطان الرجیم) باشتین دهرمانه مروث خو پی ژ خرابی و دهسهلاتا شهیطانی بپارتیزت.

دهرگههی دویی: بهریخودان:

چاڤ دهرگههی شههوهتییه، و بهریخودان قاصدی وئییه، و پاراستنا چاڤی ژ بهریخودا وی تشتی یی خودی بو مروقی حهرامکری بناخهیی مهزنی پاراستنا ناموسییه، و ههچیی چاڤین خو بی حسیب بهردهت، ئهو بهری نهفسا خو ددهته هیلاکی، لهو پیغهمبر -سلاف لی بن- دبیرت: ((بهریخودانی ب دویث بهریخودانی دا بهرنهده، یا ئیکی بو تهیه بهلی یا دی بو ته نینه)).

و هزرا خراب ئهوا مه د دهرگههی ئیکی دا بهحس ژئی کری، گهلهک جارن دبه ئههجامی بهریخودانا حهرام، گاڤا مروقی بهری خو دا تشتهکی حهرام، ئهو بهریخودان هزرا خراب ل نک مروقی پهیدا دکهت، و هزرا خراب شههوهتی پهیدا دکهت، و شههوهت ئیرادهیا ب جهئینانی پهیدا دکهت، و گاڤا ئیراده بوو عهزیمه مروث دی قهستا کرنا خرابییی کهت.. ل سهر قی بناخهیی گرتنا چاڤی ژ بهریخودانا حهرام بناخهیه د خوپاراستنی دا.

و ئەگەر گرتنا چاڭى ژ دیتنا حەرام ل سەر دلى کاره کى ب زەحمەت
 بت، ئەو زەحمەت گەلەک یا ب ساناھیتەر ژ تەحەممولا وئى نەخۆشى و
 سۆتنييا بەريخۆدان د دلى دا پەيدا دکەت! چونكى ئەم ھەمى دزانين کو
 بەريخۆدان ئاخينک و نالين و سۆتنييى د دلى دا پەيدا دکەت، دەمى
 مەرۆف تەشتەکى ديبنت و نەشيت خۆ بگەھينتە ھەمییى، و ب ھندەکى
 ژى تير نابت، ڤيڤا د ھناقين خۆ دا دسوژت.. ڤيڤا کيژ چيترە: ئەو
 چاقين خۆ بگرت و دلى خۆ بەپلەت تەنا و رحەت، يان ژى چاقين خۆ
 بەردەت و ھناقين خۆ بشوژت؟

يان ژ وئى ژى خرابتر: قەستا وى کارى بکەت يى شەرمزاري و
 پوپرەشيا وى ل دنيایى و ئاخەرتى تيدا بت؟

دەرگەھى سىيى: بەرھەمى ئەزمانى:

و ما تەشتەک ھەيە مەرۆفى سەر و سەر بەھاقيتە د ئاگرى جەھنەمى
 دا ژ بلى بەرھەمى ئەزمانى وان؟

و ئەزمانى دو موصيبەتین مەزن پيڤە دئینە گرېدان:

- دەمى ئەو خۆ ژ گوتنا حەقييى بى دەنگ دکەت.

- و دەمى ئەو نەحەقييى ديژت.

و ئەڤە ھەردو شەيطانن ئيک يى لالە، و ئيک يى ب ئەزمانە، و
 دەرمان ئەو مەرۆف ئەزمانى خۆ ژ گوتنا نەحەقييى بگرت، نە وئى بيژت،
 و نە ژى پشەقانييا نەحەقييى ب ئەزمانى خۆ بکەت، و ھەر جارەکا
 گوتن ھاتە بەرۆکا وى، و حەقييەک ھەبوو ئەو پى بزانت دڤيت ئەو
 بيژت، و ژ لۆمەيا لۆمەکەران نەترست، وەسا تى نەبت ئەو ژ تيچوونا
 رھا خۆ بترست، يان بزانت چى گاڤا وى ئەو حەقى گوت، خرابيەکا
 مەزنتر ژ نەگوتنا حەقييى دى پەيدا بت.

و قاعیده د گرتنا ئەزمانی دا ئەوه: چی گاڤا دلّی ته چوویی تو
 گۆتنه کئی بیژی، تو پسپاری ژ خوۆ بکه: ئەری قئی گۆتنی فایدهک تیدا
 ههیه یان نه؟ ئەگەر چو فایده تیدا نهبوون وی نهبیژه، و ئەگەر فایدهک
 تیدا ههبوو، تو پسپاری ژ خوۆ بکه: ئەری ب دهستقهئینانا قئی فایدهی
 فایدهیه کئی مهزنتر لاددهت یان نه؟ و پشتی هنگی: دقیت ئەو پسپاری
 ژ خوۆ بکهت: ئەری مهخسهدا وی ب قئی گۆتنی خودییه، یان مهدهه و
 ریمهتییه؟

و هوسا دقیت ئەو گهلهک پسپاران ژ خوۆ بکهت، پاشی باخت،
 ئەگەر وی قیا یی ب سلامهتی بت.

دهرگههێ چاری: پیگاڤ:

و پیگاڤا مروّڤ دهاقیت ئیک ژ دوینانه: یان بهری وی ددهته وی
 جهی یی خودی پئی خوش بت ئەو وی ل ویری ببینت، یان ژی بهری وی
 ددهته وی جهی یی خودی پئی خوش نینه ئەو وی ل ویری ببینت، و هه
 جارهکا پیگاڤا ته بهری ته نهدا وی جهی یی رازیبونا خودایی ته تیدا
 بت، تو وی نههاقیزه؛ دا یی ب سلامهت بی.

هیقییا مه ژ خودی ئەوه ئەو هه می دهرگههین
 خرابیی ل بهر مه بگرت، و مه ژ بهلا و موصیبهتین
 دنیا یی بپاریژت، و هه دهرده کئی مه ههبت ئەو ب رهحما
 خوۆ بو مه چاره بکهت، و مه ل دنیا یی و ئاخهتیی سهرفهراز
 بکهت.

نافهړوځ

بهر پېر	بابه ت
۳	کتیبا (الداء والدواء) و بابته تی وی
۵	پسیارا سه ره کی
۵	ل ده سپیکې هنده ک راستییی فەر
۷	باشترین دهرمان قورئانه
۹	دوعا .. دهرمانه کی دی یی کاریگه ره
۱۱	هزره کا هویر و خه له تییه کا به لاث
۱۲	خه له تییه کا مه زنتر
۱۴	مه زنترین به لا
۱۶	گونه ه ژه هرا دلینه
۱۸	بلا ئه م ب پاشقه مانا جزادانی نه ئینه خاپاندن
۲۰	عقوبه یا گونه هی
۲۱	کاری گونه هی یی خراب ل سهر دلی
۲۵	شونوارین گونه هی
۲۹	باشترین دهرمانی خو پاراستنا ژ به لایی
۳۰	په نگ و جوینین گونه هان
۳۵	هزرا خه له ت ژ خودی مه زنترین دهرده

گوٽنا بي زانين ل سهر ناقي خودي مهزنترين خرابيه	۳۹
زورداری ده رگه هي خرابي پڻ مهزنه	۴۱
زورداريا ل سهر رحى	۴۴
زورداريا ل سهر نفشى يان ته عدايا ل سهر	۴۶
ناموبسي	
ئه گهر و چاره يان دهر د و دهرمان	۵۳
زورداريا ل عه قلى	۵۷
زورداريا ل مالى	۶۵
ده رگه هي پڻ دهر دى	۶۹